

ଶିଖି

ପ୍ରଥମ ପତ୍ର : ପାଷାଣେର ବାଣୀ ପାଷାଣେର ଅଭି

তারা এসেছিল	তারা চলে গেছে
কত ভেঙ্গে গড়ে, বেথে শুতি তার ।	
তারা গেয়েছিল	গান থেমে গেছে
শুধু জেগে আছে ক্ষীণ ঝঙ্কার ।	
পাহ আদে যাই	পাহ নিবাসে
নিজ শুভিটুকু বেথে যেতে চায় ।	
কেহ ছবি আকে	কেহ নাম লিখে
থাকে কত দিন পরে মুছে যায় ॥	
কত হেসে কেন্দে	দিন চলে গেছে
আজিকে কখা তা কাহিনী সবি যে ।	
শুতি অবশেষ	আর সব শেষ
যেন মুছে যাওয়া পুরানো ছবি এ ॥	
ওগো এ যে তাই	এ যে অতীতের
আকা ছবিখানি মুছে যেতে চায় ।	
কঠি ছেলে যেযে	খেলে চলে গেছে
ভাঙ্গা খেলাধর পড়ে কান্দে হায় ॥	
ওগো বল বল	তব বুকে আছে
কি কার কাহিনী মাখা হাসি ব্যথা ॥	
আমিও চলে যাব	গিরে শুনাইব
যারা চলে গেছে তাদেরে এ গাখা ॥	
যাহারা আসিবে	তারাও শুনিবে
মোর ক্ষীণ স্বরে তোমার এই গান ॥	
ধন্ত আসা যাওয়া	যদি যেতে পারিব
হোক যত ছোট দিয়ে কোন দান ।	

ଭୁଗର୍ଭକ୍ଷ ପାଟିଆପୁତ୍ର

ଅନ୍ତ ଗେଲ ଝାଣ୍ଟ ଯୁଧ ଜାହବୀର ନୌରେ ।
 ଶ୍ରାମା ସଙ୍କାବଧୁ ଓଇ ଆସେ ଧୀରେ ଧୀରେ ॥
 ଶରମ ଜଡ଼ିତ ପଦେ ବନ୍ଦୀଥି-ଛାୟେ ।
 ଆଲୋକ ଦେଖାୟେ ପଥ ଚଲେଛେ ପିଛାୟେ ॥
 ପରପାର ପାନେ ; ଓଇ ଦୂରେ ସରେ ସରେ ।
 ଜଳେ ଦୀପ ବାଜେ ଶଞ୍ଜ, ଶାନ୍ତ ବାୟୁତରେ ॥
 ଆସେ ବିନ୍ଦୁ ଧୂପଗଢ଼ ; ଫେରେ ଧେଷ ଗେହେ ।
 ଗୋଧୁଲିର ରକରାଗ ମାଥି ସାରା ଦେହେ—
 କଟି ନାରୀ କିରେ ଯାଇ ଭରେ ଲମ୍ବେ ଜଳ ।
 ଧୀରେ ସ୍ତନ ହେଁ ଆସେ ଜନକୋଳାହଳ ॥
 ଆମି ବସେ ଆଚି କୋଥା ମଧ୍ୟ ସ୍ତନ ପ୍ରାଣେ ।
 କତ ଦୀର୍ଘ ଅତୀତେର ସ୍ମୃତିର ଶ୍ରାନ୍ତେ ॥
 ରୋର୍ଦ୍ଦରାଜ ରାଜଧାନୀ ଏହି ଏହି କିରେ ।
 ସେ କାହିନି ବାଖିଯାଇଁ ଯତେ ବକ୍ଷନୀଡ଼େ ॥
 ଏହି ପଦେ ନତ ହ'ଲ ଶ୍ରୀଶେର ସେ ଶିର ।
 ଆଜି ତାର ଏକି ଦଶା ପରାମ ଅଧୀର ॥
 ପାତ୍ର ଗେଛେ କାଳ ଗେଛେ ଆଚେ ଶୁଦ୍ଧ ନାମ ।
 ଆର ଏହି ଗୋ଱ିବେର ଲୀଳାମୟୀ ଧାମ ॥
 କତ ଶତ ଅକ୍ଷ ଧରି କତ ନା ସନ୍ତାଟ ।
 ସେରେ ଗେଛେ ଏଇଥାମେ ଜୀବନେର ହାଟ ॥
 ଚଲେ ଗେଛେ ନନ୍ଦ, ରୋର୍ଦ୍ଦ, ଶୁଣ୍ଠ ଏକେ ଏକେ ।
 ଭୋଗେ, ତାଗେ, ହେସେ, କେନ୍ଦେ, ସ୍ମୃତି ଏଁକେ ବେଳେ ॥
 ତାରା ଗେଛେ ପଡ଼େ ଆଚେ ଭାଙ୍ଗା ଖେଳାଦର ।
 ସେ ଐଶ୍ୱର-ଭୂମି ଆଜି ମରନ ପ୍ରାନ୍ତର ॥
 ଶତ ଆଯୋଜନେ ଯଥା ସାଜାଇଯା ଯେଳା ।
 ଆଲୋକେ ଉଂସବେ କରେ କତ ଲୀଳାଥେଳା ॥
 ଯେଳା ଭେଣେ ଯାଇ ଜାଗେ ପ୍ରାନ୍ତର ଆବାର ।
 ବିଚିତ୍ର ବେଖାୟ ଜାଗେ ସ୍ମୃତିଟୁକୁ ଆର ॥
 ଆର ସେଥା ଯାଇ ନା ତୋ କେଉ ତବୁ ହାଯ ।
 ଅଞ୍ଚାତେ ବ୍ୟାଧିତ ଦୃଷ୍ଟି ସେ ପାନେ ତାକାର ॥
 ଆନନ୍ଦେର ଲୀଳା-ଚବି ଛୋଟ ଛେଳେ ଯେବେ !
 ଉଂସବ ସଙ୍କାନେ ବ୍ୟାଗ୍ର ଆସେ ସେଥା ଥେବେ ॥

ফিরে যায় বার্ষ হয়ে, ওগো সেই মত ।
 এসেছিল দেখিবারে, আনন্দ অভীত ॥
 দেখিয়া আনন্দে নয় বাধাৰ হতাশে ।
 মেলা ভাঙচোৱা দেখে চোখে জল আসে
 চারিপাশে গাঢ় হয়ে ঘিরেছে আধাৰ—
 আলোক উৎসবময় রাজাৰ আগাৰ ॥
 দূৰে জলিতেছে দীপ দীনেৰ ও কুটীৱে ।
 রাজাৰ প্রাসাদ রবে মগ অক্ষকাৰে ॥
 দীপ দীপ একটি প্ৰদীপ দে রে জেলে ।
 দেখাইতে সক্ষাৎ-আলো শীলাভূমি তলে ॥
 ভাঙ্গ হাটে কৃক-বক্ষ ছেলেটিৰ মত ।
 দীপশিখা উজলিয়া দিই অবিৱত ॥
 কীলালোক জালাইয়া এই ভাঙ্গ রবে ।
 অভীতেৱে বৰ্তমানে আনি বুকে কৱে ॥

জীৰ্ণ মসজিদ

অতি শুদ্ধ জীৰ্ণ মসজিদ
 কেঁপে উঠে বায়ুৰ তাড়নে ।
 অভীতেৱে হে জীৰ্ণ কঙাল
 নমি আমি তোমাৰ চৰণে ॥
 অতি জীৰ্ণ অবহেলা মাথা
 ছেয়ে আছে শুধু ধূলিৱাশি ।
 আকা শুধু কঠি পদবেথা
 (কোন) ভক্ত বুঝি নমেছিল আসি ।
 দেবতাৰ ওগো পাহপীঠ
 ভক্তেৱে আঘানিবেদন ।
 হও জীৰ্ণ শোভাহীন তুমি
 তবু মুঝ আমাৰ নমন ॥
 দেবতাৰ কৱি নিবেদন
 ভক্ত কৰে দিমেছিল ফুল ।
 শুক এবে সৌৱভবিহীন
 নাহি তাৰ সৌন্দৰ্য অভুল ॥

ତାରାଶକ୍ତର-ରଚନାବଳୀ

ତୁ ତାରେ କେ ପାରେ କେଲିତେ
 ଦେବତାର ପାଦମ୍ପର୍ଣ୍ଣ ମାଥା ।
 ଧାକେ ତାର ପ୍ରତି ପୌପଡ଼ିଟିତେ
 ଭକ୍ତତେର ମର୍ମବାଣୀ ଆକା ॥
 ତୁ ଯି ତାଇ ଗୋ ତୁ ଯି ତାଇ
 ଭକ୍ତତେର ନିବେଦିତ ଫୁଲ ।
 ଶୁଣ ଏବେ ଶୁଣ ଧୂଲିମାଥା
 ନାହିଁ ତବ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଅଭୁଲ ॥
 ଦାଉ ଗୋ ଏ ନଷ୍ଟଅନ୍ତକେ
 ଦେବତାର ପାଦମ୍ପର୍ଣ୍ଣ ଲେଖା ।
 ଶୁଣ-ମର୍ମବାଣୀ ଦାଉ ଏଁକେ
 ଥରି ବୁକେ ପାଦାଗେର ରେଖା ॥

ଅନ୍ତର ସମାଧି ।

କେ ଗୋ, ଯୁମାର ଏଥାନେ କେଗୋ
 ମାଯେର ପରମ ମରମେ ରେ ।
 ଆହା, କତ ନା ବେଦନା ଫୁଟେଛେ ଗୋ
 ପାରାଣେ ରଙ୍ଗ ଧରମେ ରେ ॥
 ଏ ସେଇ ଶୀର୍ବେର ମୌନ ବେଦନା
 ଫୁଟି ଗୋଧୁଲିର ରଙ୍ଗକପେ ।
 ବୈତର୍ମୟ ତାର ଅନ୍ଦରେ
 ଗୋଧୁଲିର ମାଝେ ଶୋଭେ ହୁଲରେ
 ଦୀପ୍ତ ଶୁଣ ଶୁକତାରକାଟି
 ନୀଳ ଜ୍ୟୋତି ଆହା ମଣିଦୀପେ ॥
 ଏ ଲେଇ କାହିନୀ ରାଜାର ଦୁଃଖ
 ଯୁମାର ଜୀବନ ଅବସାନେ ।
 ବାଦଶାର ରୋଷ ମୃତ୍ୟୁର ଆଦେଶ
 ଶିତାର ଲକୁଟି, ଦୈତ୍ୟେର ଶେଷ
 ଅତିହତ କରି ବୀଚାରେ ରାଖିତେ
 ଆପଣ ପରାଣ ପିଇଛନେ ॥
 ଜନନୀୟ ସେହ, ପଛୀର ପ୍ରେସ
 ଜେଗେ ଆଛେ ହେଥା ନିରଜନେ ॥

ଅକ୍ଷ ନରନ ନୃପନନ୍ଦନ
ଶିଂହାସନେର ରଜୀନ ସପନ
ତ୍ୟଜି ହତୋଶାୟ ଚାଲିଲ ଜୀବନ
ଏହିଥାନେ ଓଗୋ ଏହିଥାନେ ।
ସମାଧିର ରୂପେ ମାସ୍ତେର ମରମ ।
ଲୁକାୟେଛେ ତାରେ ସାବଧାନେ ।
ତୁଳ୍ଚ କରିଯା ସ୍ଵତିଶୁଣନ
ଆଶା-ନିରାଶାର ମୋହ ଅଳନ
ଜନନୀର ମେହଶ୍ୟାମ ପଡ଼ି
ସମ୍ବଲ ପ୍ରିୟା ପ୍ରେମନେ ।
ସୁମାରୀ ଥର୍ମ ଅନ୍ଧାରାର
ଶେତରମର ଆବରଣେ ॥

ଖର୍ତ୍ତ ପଞ୍ଜୀର ସମାଧି
ବଳ ଗୋ ଶୋନାର କୋମ ଗାନ
ପାରାଗେର ମୁଖେ ପ୍ରେମେର କାହିନୀ
ଶୁଣେ ଜୁଡ଼ାଇବ କାର ପ୍ରାଣ ।
ଆଛେ ଶୁଧୁ ତାଇ ଆର କିଛୁ ନାଇ
କୁଞ୍ଜ ପ୍ରେମେର ଇତିହାସ ।
ଦେଖିଯାଛି ଚୋଥେ ଚାକିଯାଛି ସୁକ୍ଷେ
ଓଗୋ ତାଇ ଶୁନ ମୋର ପାଶ ॥
ବିରହବିଦ୍ୟା ରାଜତନୟାରେ
ନୀଳ ଆକାଶେର ପରପାରେ ।
ଉଦ୍ବାସ ନଯନେ ଖୁଁଜିତେ ଦେଖେଛି
ପରାଗେର ଶ୍ରିୟ ଦେବତାରେ ॥
କଣ ଦିନ ଓଗୋ କଣ ଦିନ ପେଶ
ପାଇନିକ ତାରେ ଖୁଁଜେ ଆର ।
ଶୁଧୁ ଦିନଶେବେ ପଡ଼ିତ ହତାଶେ
ଭାଙ୍ଗିଯା ହକ୍କଧାମି ତାର ।
ଏକଦିନ ଓଗୋ ଏକଦିନ ବୁଦ୍ଧି
ଆହୁରାନ ବାଣୀ ପେଜେ କାର ।
ସର୍ବାବ୍ରଦ୍ଧିର ମଜନ ଶୁଭ
ହାନିଟି ହୁଟିଲ ମୁଖେ ତାର ।

ଆଯ ପଡ଼େଛିଲ କେ ଜାନେ ଲେ ଖାଲ
 ନିରାଶା ନାକି ମେ ସାହନା ।
 ବଲିତେ କି ପାର ତାଇ ନିଯେ ଯୋଗ
 ତାବନାର ଆଜିଏ ଅନ୍ତ ନା ॥

ଭାସିଯା ଉଠିଲ ଅଧରେ ହାଲିଟି
 ନଗନେର କୁଳେ କୁଳେ ଜଳ ।
 ଉଚ୍ଛ୍ଵାସେ ଘନ କଞ୍ଚିତ ହାଦି
 ଆବେଗେତେ କରେ ଟଳମଳ ॥

ଦେଖେଛି ଯାଇତେ ଅଭିସାରିକାର
 ମଣିଦୀପ ହାତେ ମରଗେର ।
 ଅଜାନା ପଷ୍ଠ ମେ ଏକ ପଛା
 ବାହିତ ଅଭୁସରଗେର ॥

ମେହି ମେ ଯେ ଗେଛେ ହ'ଲ କତଦିନ
 କଇ ମେ ତ ଫିରିଲ ନା ଆର ।.
 ଏକଟି ନିଶାନ ଦୂ-ଫେଟା ଅଞ୍ଚ
 ବୁକେ କ'ରେ ପଡ଼େ ଆଛି ତାର ॥

ଏଲାହାବାଦ ଦୂର୍ଗ

ଶ୍ରୀ ଦିଗ୍ବିହର
 ସମ୍ମାର ବୁକେ ନିରୀଲିତ ଚୋଥେ
 ଚଲେଛି ତରଣୀ ପର
 ଅନକୋଳାହଳ କୌଣ ଶୋନା ଯାଇ
 ଯାବେ ଯାବେ କହୁ କାକ ଡେକେ ଯାଇ
 ଆନ୍ତ ଶ୍ରୀରେ ତଙ୍ଗାର ଘୋରେ
 ତରୀତେ ବୈଧେହି ସର ॥

କି ଏ ମଧୁର ଗାନ
 କେବେ ଦୂରାଗତ ମୁରଲୀର ତାନ
 ଆକୁଳ କରିଲ ପ୍ରାଣ ।
 ଏ କି ସମ୍ମାର କୁଳ କୁଳ ଧନି
 ନାକି ଶୀତିକ୍ଷନି ମତାଇ ତନି
 ଏ କି ଏ କେ ବଲେ “ଦେଖ ଚୋଥ ମେଲେ”
 “ଆସି ଯେ ଅଭିଷ୍ଟାନ !”

ଦେଖିଲୁ ନୟନ ମେଲି
 ବିରାଟ ପାଥାର୍ ନା ନା ପ୍ରାଣମୟ
 ଦୀଡାଯେ ଆକାଶ ଠେଲି ॥
 ହଲେର ଆରାତ ପାଠାନେର ଅଳି
 ମୋଗଲେର ଛୁରି ଆହେ ବୁକେ ସମି
 ବର୍ଗୀ ପାବନ ଆପନ ଆପନ
 ଦାଗ ଏଁକେ ଗେଛେ ଚଳି ॥

ପାଥାର ତୁମି ତ ନାହ
 ଇତିହାସେ ତୁମି ଏକ ଅଧ୍ୟାୟ
 କଥା କଣ କଥା କଣ ॥
 ଶୁଭତିର ଆଥରେ ପ୍ରତି ପାଷାଣେତେ
 ଅତୀତ ଆକାରେ ବର୍ତମାନେତେ
 କହ ଗୋ ମରୁଣେ ପୁରୁତନ କଥା
 ମରଯେ ଡାକିଯା ଲାଗୁ ॥

ଚାହି ନା ଶୁଣିତେ ବିଜୟ-ବାରତା
 ଆହେ ଇତିହାସ କହିତେ ଲେ କଥା
 କହ ବିଜିତରେ ବାଧିତ କାହିନୀ
 ଗୋପନେ ଯେ ବାଧା ବଣ ॥

ଓଈ ଲେ ଲୋହଦାର
 ବୀର ଛାଡା ନାହି କାପୁରୁଷେର
 ପ୍ରବେଶେ ଅଧିକାର ॥
 କତ ବିଜିତର କତ ବିଜରୀର
 ପଦମେଦ୍ବା ଆକା ଚାଲୁ ପଥତିର
 କେ କ'ବେ କାହିନୀ ନୀରେ ତାଙ୍ଗୀର
 ଆଜଓ ଉଠେ ଧନି ଯାଇ ॥

ଆସା ଯାଉରା ମୋର ହଁଲ କତବାର
 ଏକବାରଓ କିଗୋ କତୁ ଯାଥେ ତାର
 ବିଜିତ କିବୁ ବିଜରୀର ସାଥେ
 ପଶିନି ହିରେ ଓ ଦାର ?

ତାରାଶକ୍ତି-ରଚନାବଳୀ

ମୁଖ ନରନ ତାଇ ବୁଝି ହେବେ
 ଅତୀତ ସ୍ମୃତିର ମେଥୋଟିର ତରେ
 କୋଥା ମେବେ ଛୁବି   କୋଥା ଶ୍ରେଷ୍ଠିତ
 କୋଥା ଆକା ମେଥା ତାର ।

ଭାସିଯା ଚଲେଛେ ତରୀ ।
 ଅତୀତେର ମତ   ଦୁଧାରେର ଛବି
 ଥାକିଛେ ପିଛନେ ପଡ଼ି ॥
 ଦୁଗ୍ଧଶୀମାର ହେବେ ଗେଲ ଶେଷ
 ପିଛନେ ଫିରିଲ ଆଖି ଅନିମେଷ
 ଅତୀତେର ପାନେ   ବର୍ତ୍ତମାନେର
 ଆଖି ରହେ ଯଥା କିମି ।

ଛତ୍ର ମଞ୍ଜିଳ

ମର୍ମନେ

(ଲକ୍ଷ୍ମୀ)

ହଲ ଉତ୍ସବ ଶେଷ

ହଲ ଗତି	ମନ୍ଦ ହ'ଲ	ଶିଥିଲ ହ'ଲ ବେଶ ।
ଅଳ୍ପ ନଟୀ	ଏଲାଯେ ପଡ଼େ	ଅଡ଼ାଯେ ଏଲ ଅସ ।
ଶୁର୍ବାହାରେ	ଚଲେ ନା ଆର	ତଡ଼ିଗଣ୍ଡି କର ॥
ମଦିଆଲୁଙ୍କ	ଆସାତ ଆଖି	ପୁରୀଲ ସୂର୍ଯ୍ୟ-ବୋରେ
ବାଦଶା ଆମୀର	ଚଲିଯା ଗେଲ	ବହିଲ ନଟୀ ପଡ଼େ ।
ତୁଇ କେନ ତାଇ	ପଡ଼ିଯା ଆଛିସ	ମବାଇ ଗେଛେ ଦେଶ
	ହ'ଲ ଉତ୍ସବ ଶେଷ ।	

ଲୋ ଛତ୍ର ମଞ୍ଜିଳ ।

ନଟୀ ନୃତ୍ୟ	ନିକଳ କହି	ଆନେ ଯଲାନିଲ ॥
ସନ୍ଧ୍ୟା-ସାଧେ	ମାରି ଦିଲେ କହି	ଶୁଵାସ ଦୀପ ଲଲେ ।
ଚେକେ ଫେଲେ କହି	ହର୍ମତଲେ	ମୁଲେର ପାପଡ଼ି ଲଲେ ॥
ବିଳାଶ-ଧରା	ପର୍ଣ୍ଣହାତା	କେନ ଲୋ ଗରମିଲ ।

ଲୋ ଛତ୍ର ମଞ୍ଜିଳ ।

হিঁড়ে গেছে বুঝি তাও ।
 নৌবব সথি তাই কি সাধেৰ মধুৰ স্বরবাহাৰ ॥
 শুকায়েছে বুঝি ফুল ।
 তাই কি সথি বৱ না বাজাস নৌবব অলিকুল ॥
 ভেজে গেছে বুঝি শাট ।
 ফিরে গেছে তাই যে ষাহাৰ ঘৰে বক দোকনপাট ॥
 (তবে) তুই বা কেন লো আৱ ?
 আমি ! সেই যে ছিল সথি আমি চৰণ-ব্ৰেথা তাৰ ॥

କୋନ ଅଞ୍ଚାତ ସମାଧି

ବିଜନେ ବିପିନେ ଗୋପନେ
 ବିଜ୍ଞୋର ଆପନ ସ୍ଵପନେ
 ବନ-ୟୁଧିକ୍ଷାଟି ଯାଇ ହୃଦୀରେ ଝୁଖେ
 ମରମେ ଆପନା ଆବରି
 ଅବଶ୍ୱତ୍ତନେ କିଶୋରୀ
 ନୟନେର ଆଭାଲେତେ ଶୁଭରେ ଢରେ ।

କେ ତୁମି ହେଥାଯ ନିରାଳାୟ
 ଲୁକାଇଲେ କେବା ବଲେ ହାୟ
 (ତୁମି) କାହିନୀର ଭୁଲେ ଯାଓଯା କୋନ କଥାଟି ?
 କ୍ରପଶୀ କିଶୋରୀ ଅତୀତା
 ବିମୋଗ-ବିଦୁରା ବାଧିତା
 ଲେ ମନେର କୋଣେ ତୁମି କୋନ ବ୍ୟଥାଟି ?

मेलखमाय

ଅତୀତ ଦୀର୍ଘ ସାହିତ୍ୟ ବନ୍ଦର୍ବ
 ଦେ କଥା ଆଜିକେ କାହିନୀ ଥିଲୁ ।
 ଏହି ମେଲଖା ପ୍ରତିର ଅଳାନ
 ଶାଳାନେବାହେ ଭତ କରିଛେ ଥିଲୁ ।
 ଦାଲାର ଏକ ଉଚ୍ଚ ପଦାଳ
 ଦେଖିଲେ ଆଦିଷା ପ୍ରତିର ଅଳାନ

ଭାରାଶକ୍ତି-ରଚନାବଳୀ

ମୁଣ୍ଡ ବିମୃତ ସିଯା ଭୂମିତେ
 ମାଧ୍ୟାର ଉପରେ ହାଲିଛେ ବିଧୁ ॥
 ହ'ଲ ଦିନ ଗତ କୁଆସାର ମତ
 ତରଳ ଆଧାର ରାଚିଛେ ଯାହୁ ॥
 ତରଳ ଆଧାରେ ଜାଗେ ଯେନ ଧୀରେ
 ମିଉଟିନୀର ମେ ଭୌଷଣ ରୋଜ ॥
 ରଙ୍ଗପାଗଳ ସିପାହୀର ଦଳ
 ଥେଲାଇଛେ ଥିନ ଖୁଣ ରୋଜ ॥
 କାଳିବ'ଶେଖେର ବାଡ଼େର ମତନ
 ଧରମନାଶେର ବେଦନା ଭୌଷଣ
 ମନ୍ତ୍ରକାହତ ଭୁଜୁଙ୍ଗ ମତ
 ତୁଳିଲ ରୋଧେର ବାଡ଼ ମେ ରୋଜ ॥
 ଦେଲଖୁମା ଏଇ ବୁଝି ଦେଖି ମେହ
 ମିଉଟିନୀର ମେ ଭୌଷଣ ମେ ରୋଜ ॥
 ପ୍ରତିହିଂସାୟ ରଙ୍ଗତୃଷ୍ଣାୟ
 ଦାତେ ଦାତ ରାଖି ବାଧିଯା ମୁଣ୍ଡ ।
 ହନ୍ଦମେର ଜାଲା ଚୋଥେ କରେ ଥେଲା
 ଛେଲେ ମେଘେ ବୁଡ଼ା ଚଲେଛେ କାଟି ॥
 ଶ୍ରାଵ ଅଶ୍ରାୟ ପାପ କି ପୁଣ୍ୟ
 ପାଗଲେର ମନେ ଲେ ବୋଧ ଶୂନ୍ୟ
 ରଙ୍ଗେ ଛିନ୍ମମନ୍ତାର ତୃଷ୍ଣା
 ସିପାହୀର ମାରେ ପଡ଼ିଲ କାଟି ॥
 (ଯେନ) ଦେଲଖୁମା ସେଇ ସିପାହୀର ମାରି ।
 ଦାତେ ଦାତ ରାଖି ବାଧିଯା ମୁଣ୍ଡ ।
 ଅତି ବେଦନାୟ ଉତ୍ୟାଦନାୟ
 ମରଣ ଥେଲାୟ ମାତିଲ ଧାରା ।
 କୋଥା ହ'ତେ ତାରା ଆସିଲ ଧରାୟ ।
 କୋନ ଦେଶେ ତାରା ଗେଲ ପୁନରାୟ ?
 ଅଲୟ ଶୂଣି ଉଠେ ଯେଥା ହ'ତେ
 ଉତ୍ୟୁତ ବୁଝି ସେଥାୟ ତାରା ।

 କିଷା ରେ କୋନ ତାମଣୀ ନିଶ୍ଚିଥେ
 ଜୁଲିଗର୍ତ୍ତ ଧୂମକେତୁ ହତେ

ଉକା ଧାଉାୟ ପଡ଼ିଲ ଧରାୟ
ଖଂସ-ଅଛି ବଜେ ତରା ॥

ନୟ ସାଗରେର କୋନ ତଟଦେଶେ
ନୀଳକଟ୍ଟର ବିଷପାନ ଶେଷେ
ପତିତ ବିଷେର ଭାଗ ହିତେ
ବିକଟ ନେଶାୟ ଜାଗିଲ ଏଇ ॥

ଗିଯାଛେ କୋଥାୟ କେବା ଜାନେ ହାୟ
ଆବାର ନାଶିତେ କୋନ ଦୁନିଆୟ
ତବେ ମାରେ ମାରେ ଅଗ୍ରଗିରିର
ଅଗ୍ରୁଧପାତେ ପାଇ ରେ ସାଡା ॥

ଓଗୋ ବିଦ୍ରୋହୀ ମରଗୋନ୍ମାଦ
• ତୋମାଦେର କେବା କରେ ସଂବାଦ
ଥାକ ଯେଥା ଲଣ ଭୀତମୁଖ
ତରଣ ଆୟିର ଅଞ୍ଚଧାରା ॥

ହିମେର ବାତାସ କାପେ ତରଶିର
କେ ଯେନ ଡାକିଛେ ବାଡ଼ାୟେ କର ।
ଶାକିତ ଏକ ଉତ୍ତେଜନାୟ
ଶିହରଣ ଆନି ପ୍ରାଣେର ପର ॥

ଦୀର୍ଘ ପ୍ରାକାରେ ବହିଛେ ବାତାସ
କେ ଯେନ କୋଥାୟ କରେ ହା-ହତାଶ
କୋଥା ହତେ କେବା କି ଯେନ କହିଛେ
ଜ୍ଞନିତେଛି ଯେନ କାହାର ଦ୍ୱର ॥

ମରୀଦା ହଇଥା ଏମେହିଲ ତାରା
ଆଞ୍ଚଲ କରି ମରଗଡ଼ ।
ତାହେର ମରଣ ମରଣ ତ ନୟ
. କାଙ୍ଗ ଶେବେ ତାରା ଗିଯାଛେ ଦୂର

ତାରାଶ୍ଵର ଅଚନ୍ଦଲୀ

କାଜ ହଲେ ତାରା ପୁନରାସ ଫେରେ
ଅଗ୍ରମୃତ ଯେ ତାରା ସଂସାରେ
ଯେ ଥେଲେ ବିଷେ ଧଂସେ ଜୀଜା
ଏବା ଯେ ତାହାର ମହଚର ॥

ବିତୀଯ ପତ୍ର : ମର୍ମବାଣୀ

ମିଶ୍ରିଥେ

ରଜନୀର ଓଇ କାଳୋ କୋଳେ
ଓଇ କାଳୋ ମେଘ ଆସେ ଛେଇ ।
ଆର୍ତ୍ତ ବାୟୁ କରି ହାହାକାର
ବସେ ଯାଇ କୌଣସି କୌଣସି ॥
ଆମାର ମନ୍ଦିରେ ଆମି ଏକ
ଚେଯେ କାଳୋ ଆକାଶେର ପାନେ ।
ନାହି ଜାନି କି ମୃଦୁ-ପରଶ
ପେତେ ଚାଇ ତାପ-ତଞ୍ଚ ପ୍ରାଣେ ॥
ବର ବର ଜଙ୍ଗ ଏବ ଓଇ
ଆକାଶ ଧରାର ବ୍ୟବଧାନ ।
ମିଳାଇଇବା ଦିଲ ପୂର୍ଣ୍ଣ କରି
ଧରଣୀର ପିଲାନୀ ପରାଣ ॥
ହେ ଅଞ୍ଜାତ ଦୟିତ ଆମାର
ତୁମି ଆମି ଦୁଇନା ମାଝାରେ ।
ଏ ଅଞ୍ଜାତ ବ୍ୟବଧାନେ କି ଗୋ
ଦୂରେ ଦୂରେ ରବ ଚିରତରେ ॥
ଅଞ୍ଚଳ ମିଳନ ତୁବା ମୋର
ମିଟାଇଇବା ଦାଉ ଓଗୋ ଦାଉ ।
ଚଲିତେ ଶକ୍ତି ନାହି ମୋର
ତୁଲେ ନାଉ ଓଗୋ ଟେନେ ନାଉ ॥
ଏ ତୁବା ମିଟାତେ ପାର ତୁମି
ତୋମାରେଇ ମିଟାତେ ତା ହବେ ।
ଆକାଶ ଦିଲେହେ ବାହିଧାରୀ
ଧରଣୀର ତୁବା ତଞ୍ଚ ତବେ ॥

କ୍ରିପତୀ

ମିନତି

ମରମେର ମାଥେ	ପ୍ରେମ ମରମେ
ରଚିତ ଦେଉଲେ ଆସିଯା ।	
ମୁଖୁ-କମନାର	ଆଲିପନ ପରେ
ଦାଢ଼ାଓ ଚରଣ ରାଖିଯା ॥	
ଏସ ନୀରବେ	ଏସ ଗୋପନେ
	ଏସ ନିରାଶ ରଜନୀ-ସ୍ଵପନେ ।
ମାନେ-ଅଭିମାନେ	ପ୍ରେମ-ଆଲାପନେ
ଅଧରେ ଅଧର ମିଳନେ	
(ଦାଓ) ଅଭିସାରିକାର	ନିରାଳା ବାସର
ଶେଷ ନିମେଷେ ଢାକିଯା ॥	

ପ୍ରତୀକ୍ଷାୟ

ଆଲୋକ-ଆଧାରେ ମାତାମାତି
 କତ ଦିବା ଗେଲ କତ ବାତି
 କହି ତୁ ତୁମି ଆସିଲେ ନା !

ଉଂସବେର ଧାରା ଘନ୍ତେ ନେଯେ
 କତ ବର୍ଷା ଗେଲ ବର୍ଷ ବେଯେ
 କହି ଧାରେ ଆଧାତ ଦିଲେ ନା ।

ପ୍ରିୟଜନେ ଉପହାର ଦିଯେ
 ଗେଲ କତ ଶର୍ଦ୍ଦର୍ଶ ଚଲିଯେ
 ଦେଉୟା ଦୂର—କିଛୁ ଜାନାଲେ ନା ।

ହେମଙ୍ଗେର ପୂର୍ଣ୍ଣମାୟ ବାସ
 ଅଭିସାରେ ତ୍ୟଜିମୁ ଆବାସ
 କହି ତୁମି ବାଶି ବାଜାଲେ ନା ।

ବକ୍ଷେର ଉତ୍ତାପ ଲୟେ ଶିତେ
 ବସେଛିଛ ତଥ ପଦେ ଦିତେ
 କହି ତୁମି ଭୁଲେଓ ଛାଲେ ନା !

ବନ୍ଦ ଚଲିଯା ଗେଲ ହାସି
 ଏ ଚୋଥେ ଝାରିଲ ବାରିରାଶି
 ଲେ ଜାଲେ ତ ଚରଣେ ଧୂଲେ ନା !

ମା ଆଶିଆ ସୁଧୀ ସହି ହେ
ଧାକ ମଧ୍ୟ—ମେହିଖାନେ ରହେ
ତୃପ୍ତ ଆସି ଶୁଦ୍ଧ ଭାଲବେଳେ !
ପଣିତେବେ ହବେ ନା କୁଟିରେ
‘ଭାଲବାସି’ ଏ କଥା ଦୁଇରେ
ଶୁନେ ଯାଓ ଦୁଆରେତେ ଏମେ ॥

১৪

তোমাতে দেখেছি আধাৰেতে আলো
বিপথেতে পথ পেয়েছি গো ।
তোমাতে পেয়েছি পিপাসাৰ বারি
হতাশায় আশা পেয়েছি গো ॥

তোমাতে পেয়েছি মৰম গান
তোমাতে পেয়েছি মৱণে প্রাণ
যাতনায় কত বুকভৰা মেহ—
সাজনা আমি পেয়েছি, গো ॥

তোমাতে পেয়েছি পুজাৱ দেবতা
তোমাতে পেয়েছি মন্ত্ৰেৰ কথা
ব্যথিত সাধনা সাধিয়া কত না
হে স্ত্রী তোমারে পেয়েছি গো ॥

५८

ଓଗେ ଅୟାଚିତ ବସୁ ଆମାର !
 କୋମଳ ଶୀତଳ କର ବୁଲାଇସେ ଦାଓ ନୟନେ ଆମାର ॥

 ହୁନାରେ ଆସ୍ତର ଚୋଥେ ଶେଷ ନିଯେଷପାତ
 ଭାଙ୍ଗା ବୁକ ମିଶେ ଯାକ ଧରଣୀର ଧୂଳି-ସାଥ
 ଦେବହୀନ ଦେଉଲେର ପୂଜାହୀନ ହାହାକାର
 ସାର୍କନା ଲ'କ ଖୁଜେ ମାରାରେ ଧୂଳାର ॥

ଅଜ୍ଞାନିତ ମଧ୍ୟ ଓଗୋ ତବ ପ୍ରେସେ ମଧୁମୟ
ମରମ ମଦିତ ମୟ ଅତୀତ କରିଯା ଲୟ
ଦେଲେ ଲାଗୁ ବ୍ୟଥିତେରେ ଧରଣୀର ସୁଖିତେରେ
ଧରା ହତେ ମୂଛେ ଦିଲେ ସବ ସ୍ଵତି ତାର ॥

ଅଭିମାନେ

ନୌଲ ଗଗନେର	ପରପାରେ ଓଇ	ପ୍ରେମକୁଳ ଆୟି ଛାଟ କାର ।
ନୀରବ ଭାଷ୍ୟ	କି ବଲେ ଆମାର	ନାରେ ପ୍ରାପ ବୁଝିତେ ଆମାର ॥
ତୁ କେନ ଯୋର	ଚିନ୍ତ ବିଭୋବ	କତ ନା ଆଦର ପେହେହେ ଦେ ।
କିଶୋରୀ ସ୍ଵତ୍ର	କତ ନା ମଧୁର	ବୋମଟାର ଆଡ଼େ ଚାହନି ଏ ॥
ଓଗୋ ତୁମି କେ ଗୋ	କେ ତୁମି ଆମାର	ଲୁକୋଚୁରି ଖେଲ ଦୂରେ ଥାକି ।
(ବୁଝି) ଚିର ସାଧନାର	ମଧୁ କାମନାର	ପ୍ରିୟଜନ—ତାଇ ଡାକାଡାକି ॥
କେନ ଅତ ଦୂରେ	ଏସ କାହେ ଏସ	ନା ଏସ ଚାବ ନା କିରିଯେ ଆର ।
ସଦି ଦେଇ ହୁଏ	ଏସ କିନା ଦେଖି	ସାଧିତେ ହୃଦୟରେ ପ୍ରିୟ ଆମାର ॥

ପୁଜ୍ଞାରିଣୀ

ଧାରେ ତବ ଦୀନା ପୁଜ୍ଞାରିଣୀ ଓଗୋ ଦେବତା
ଖୋଲ ମନ୍ଦିର-ଧାର ।

ଧରିନୀଆ ଉଠିଛେ ମରଦେବ ଶତ ଆହୁନ
ନୀରବେ ଥେକ ନା ଆର ।

ଜୀବନେ କଥନେ ଦେବପୂଜା କରା ହୟନି ତାର
ଏସେହେ ଯଦି ସେ ଅକରଣ ତୁମି ହୟୋ ନା ଆର
ତନାତେ ଏସେହେ ମରମ-ବ୍ୟଥାର କଥା ସେ ଯେ
ଶନ ବ୍ୟଥା-କର୍ତ୍ତା ତାର ॥

ଖୋଲ ଗୋ ହୃଦୟର ଶକ୍ତି ପ୍ରତ୍ଯେ ହୋଇ ନା ତୁମି
ଫୁଲ ନାହିଁ ଯୋର ଦିବ ନା ଚରଣେ ନିଃସ୍ଵ ଆୟି
ଶଧୁ ଦାଓ ଗୋ ନରନ ଭରିଯେ ଦେଖିତେ ତୋମା
ପୁରାଣ କାମନା ତାର ॥

ମୁଦ୍ରା

ଅକ୍ଷତି ରେ ତୋର ଏତ ରୂପ !
 ତାଇ ତୋରେ ଏତ ଭାଲବାସି ।
 ଆଲୋକ-ଆଧାର ମୁଖ-ଦୂର
 ମମତା-ବେଦନା-ମାଥା ହାସି—
 ଆଖି ଛାଟ ମୁଦ୍ରିଯାଇ ହେବି ;
 ଆମି ତୋରେ ନିଶ୍ଚିଥ ଶୟନେ
 ହାରାଇ ହାରାଇ ପାଛେ ତାଇ
 ଆବାହନ କରି ଯେ ସ୍ଵପନେ ॥
 ରୂପସୀ ରେ ! ଏକି ଲୀଲା ତୋର
 ପଳକେ ପଳକେ ନାନା ରୂପ ।
 ଆଆହାରା, ବୁଝିତେ ନା ପାରି
 ଶୁଦ୍ଧ ହେବି ଲୀଲା ଅପରୂପ ॥
 ରୌଲ୍ଲେ ଝାଡ଼େ ଉନ୍ନାଦିନୀ ବେଶ
 ଭୀତ ତୁ ମୁଢ ଆଆହାରା ।
 ସଥା ମାର କ୍ରୋଧେ କାନ୍ଦେ ଶିଙ୍ଗ
 ଧାମେ ନାକ' ମାର କୋଲ ଛାଡ଼ା
 ବରଷାର କାଳ ରୂପେ ତୋର
 ଉନ୍ଦାମ ଯୌବନ ଲୀଲା ହେବି,
 ମିଳନେର ତପ୍ତ ତୃଷ୍ଣା ଜାଗେ
 ଭାକି ତୋରେ ଦୂରାଜ ପଶାରି ॥
 ଆୟ ଆୟ ନିତି ନବ ରୂପେ
 ପ୍ରିୟା ରୂପେ ଦେ ଲୋ ବୁକେ ଧରା
 ନିବିଡ଼ ନିବିଡ଼ତମ ଭାବେ
 ଚିରକାଳ ସର୍ଦ୍ଦଃଥହରା ॥

ପ୍ରଥମ ଚୁନ୍ଦନ

କତ ଦିନ ର'ବ ଆର ନୟନେର ମଣି ଗେଲ ଦୂର ହତେ ସମୀରଣ ବାଲେର ମୁଖାସ ତେବେ	ଆଶାପଥ ଚାହିୟା । ହତାଶାୟ କୋହିଯା ॥ ନିମ୍ନେ ଆମେ ଫୁଲବାସ । ଜାଗେ ଘନେ କତ ଆଶ ॥
---	--

ମାଝେ ମାଝେ ଛୁଟେ ଏସେ
କତ ଆଶେ ଖୁଲି ଦାର
ଦୋଳା ଦିଯେ ଗାଛ-ପାତା
ମନେ ହୟ ରଥ ତବ
ଗୁହ-କାଜେ ରତ କଭୁ
ପାଛେ ଏସେ ଫିରେ ଧାଓ
ଏକଦିନ ଏକବାର
ଆଖିଜଲେ ଭରେ ଗେଲ
ଦୃଷ୍ଟିର ବେଦନାୟ
ସେଇ ଫାକେ କପୋଲେତେ

ହୁରାରେତେ ଦେଇ ଥା ।
ହାଲେ ବାୟୁ ହା ହା ॥
ତୋଳେ ଧରନି ମରିର
ଏବ ଓହ ସର୍ଥର ॥
ହଇନି ତ ଜୀବନେ ।
ର'ଲେ ଆନ୍-ମନନେ ॥
ପଥେ ଆଖି ପାତିତେ
ଦେଖେ ଏକ ବାଥିତେ ॥
ପାତା ଏବ ଢାକିଯା ।
ଗେହ ଚୁମା ଆକିଯା ॥

ଆକିଞ୍ଚନ

ମାରାଟି ଦିନେର	କର୍ମ ସାଙ୍ଗ
ହଲ ପ୍ରଭୁ ଏହ ଶୀଘେ ।	
ତବୁ କେନ ଆମି	ପୂର୍ଣ୍ଣତା ଖୁଜି
ପାଇ ନା ମର୍ ମାଝେ ॥	
ଏଇବାର ଭାବି	ମୋହିନୀ ରମ୍ପୀ
ମହାନିଜ୍ଞାର ସାଥେ ।	
ମୟ ଶୋକ ଦୁଖ	ଦୂର କରି ଦିବ
ଭାରାତୁର ପ୍ରାଣ ହତେ ॥	
ମୟ ସାରା ହଲ	ତବୁ କେନ ମୋର 。
ନିଜା ଆମେ ନା ହାଯ ।	
ମନେ କରେ ଦାଓ	କି କାଜ ଭୁଲେଛି
ମିନତି ତୋମାର ପାଯ ॥	
ବେଜେଛିଲ ଘବେ	ମୋହନ ବାଶରୀ
ହୁଦୟ ବୃଦ୍ଧାବନେ ।	
ଯାଇ ନାହି ବୁଝି	ପରାମ ରାଧିକା
ଶ୍ରୀଚରଣ ଦରଶନେ ॥	
କୁଟିଲା ମୋହେର	ପୀଡ଼ନେର ଭୟେ
ପାରେନିକ ମେ ଯେ ଯେତେ ।	
ତାଇ ବୁଝି ଆର	ନାହି ଅଧିକାର
କାରା ହତେ ଛୁଟି ପେତେ ॥	

আৱ একবাৱ
আনাও আছ কি সেথা ?
সহিতে না পাৱি
দাঙুষ মৰম-ব্যথা ॥

বাজাবে বাশৰী
অপূৰ্ণতাৱ
ভোগ ভোগ-ব্যথা ।
ভোগে ধাক হোৱ
শৰম ভৰম ঘান ।

বাহুবক্ষনে
কল্পিত তমুখান ॥

যদি নাহি ধাক
গিয়ে ধাক চলে
(তব) চৱণ-ৱেণুৱ পৰে ।

কৱিয়া শয়ন
দাও ঘূমাইতে
শাস্তিতে চিৱতৱে ॥

অনুশোচনা

বেদনা-বাহুল খৰ-তৃষ্ণাতুৱ বক্ষ
সে যে—এসেছিল দুয়াৱে আমাৱ ।
(শত) মৌন মিনতি মাথা বাৱি-ভৱা চক্ষ
মুখপানে চাহিয়া আমাৱ ॥

চিৱ যে বৃত্তক্ষিতি বিক্ষ সে অঞ্জলি
ভংগাহীন যাতনায় ভিথাৱীৱ মত মেলি
লিঙ্গ স্নেহেৱ ধাৱা চাহিল কাতৱে তুলি
সজল নয়ন ছুটি তাৱ ॥

আজীবন সঞ্চিত অন্তৱ-প্ৰেছধাৱা
চেয়েছিল বৱমিতে ভাঙিয়া পাষাণকাৱা
দিই নাই দিই নাই শুধু শত লাঙ্গনা
পেয়েছিল বিনিময়ে তাৱ ।

যাতনায় বেদনায় ছুটি ঝোটা আখি-বাৱি
ফেলে গেল এল না ত আৱ ॥

ଅରୁଷୋଗ

କତ ଦିନ କତ ରାତି ଗେଲ
     କତ ପଞ୍ଚ ମାସ ଖୁତ୍ ବର୍ଷ ନିବତିଲ ।
 ଶୈଶବ କୈଶୋର ଏକେ ଏକେ,
     ଚଲେ ଗେଲ—ଯୌବନ ଆଜିକେ ସାଡ଼ା ଦିଲ ॥
 ଶୈଶବେର ଆକାଙ୍କ୍ଷା ଅଞ୍ଚୂଟ
     ଉଷାୟ କମଳକଣ୍ଠି ମରମ ମୁଦିତା !
 କୈଶୋରେ ସରମ ରାଙ୍ଗା ସାଧ
     ଉଦିତ ଅରୁଣ ରାଗେ ଆଧ-ବିକଶିତା ॥
 ଯୌବନେର ଶତ ସାଧେ ଆଜି
     ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିକଶିତ ସେଇ ହୃଦି ଶତଦଳ ।
 ଏମ ଏମ ଚିରଜନମେର
     ମରମେର ଶ୍ରୀଯ ମୟ ଜୀବନ-ସମ୍ବଲ ॥
 ଅଭିତେ ନିରକ୍ଷକ ଦୃଷ୍ଟିମାତ୍ରେ
     ଏସ ତୁମି ମଧୁ-କାମନାର ଶ୍ରୀଯ ଛବି ।
 ରକ୍ତମର୍ମ ପଦ୍ମ-କଲିକାର
     ପ୍ରାଚୀମୂଳେ କନକଦେଉଳେ ରାଙ୍ଗା ରବି ॥
 ଏଥମେ ନା ଏଲେ ତୁମି ଶ୍ରୀଯ,
     ଏ କଲିର ଦଲଗୁଲି ହଇବେ ମଲିନ ।
 ପ୍ରେସ ଆଶା ମଧୁ ଗଙ୍ଗ ସବ
     ହତାଶାର ତଥବାୟେ ହଇବେ ବିଲୀନ ॥
 ରବି ତ ଆସିବେ ନିତି ପ୍ରାତେ
     •
     ଅଫୁରଣ୍ଟ ଦୀପୁତେଜେ ହେ ଶ୍ରୀଯ ଆମାର ।
 ତୁମି ତ କିଶୋର ଚିରଦିନ,
     (କିଞ୍ଚି) ପଦ୍ମ-ମର୍ମ ଶ୍ରକାଇଲେ ଖୁଲିବେ ନା ଆର ॥
 ତଥନ ଓ ଫୁଲ ପର୍ଣ୍ଣପାଶେ
     ଶୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟଦେଉଳବାସୀ ହେ ଶ୍ରୀଯ ଦେବତା ।
 ବିଗତ ଏ ଯୌବନ ଶ୍ରୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀ
     କେମନେ କୁଞ୍ଚିତ ଗଣ୍ଡ ବାଡ଼ାବ ବଲ ତା ॥

আকাঙ্ক্ষা।

হে অজ্ঞাত দয়িত আমার
নাহি জানি পুরুষ কি নারী ।
দেখি নাই মূরতি তোমার
শ্বাস—গৌর বলিতে না পারি ॥

মৃক্ষপন্থ হেরিয়া ব্যাকুল
চাহে হৃদি যুগলচরণ ।
বাহুর বাঁধন চাহে সে যে
মৃগালে করিয়া দৱশন ।

ভাদরের ভরা নদী হেরি
উদ্ধাম ঘোবন ভরা বুক ।
উচ্ছল আকুল হয়ে উঠে
মাগে তব আলিঙ্গন-স্থথ ॥

মরালের গ্রীবা হেরি সাধ
জড়াইতে সে বক্ষি গ্রীবা ।
জোছনায় মন্ত হয় প্রাণ
হেরিতে গো তব হাস্য-বিভা ॥

হেরি বক্ষগোলাপ সুন্দর
তব গঙ্গ মনে পড়ে মোর ।
এ অধর পরশিতে চায়
চুম্বনের আকাঙ্ক্ষায় তোর ॥

শর্করের পূর্ণ চন্দ্ৰ হেরি
নিটোল কপোল মনে পড়ে ।
আখি দুটি মনে পড়ে মোর
দীঘিৰ সে কালো জল হেরে ॥

আখি দুটি ব্যাকুল আমার
মুক্ত দৃষ্টি বাখিতে সে চোখে ।
ইঙ্গিতে গো প্রেম আলাপনে
আকাঙ্ক্ষা যে ব্যাকুল এ বুকে ॥

আবণের কালো মেৰ হেরি
মনে পড়ে এলো কেশরাশ ।
কোমল কুসুম হেরি জাগে
সে লগাম অঙ্গ সঙ্গ আশ ॥

ହେ ଦସ୍ତିତ ନାରୀ ଯଦି ହୁ
 ଜାଗାୟେ ଲୋ ଦାଓ ତବେ ଦାଓ ।
 ଆଦର ସୋହାଗ ମାଥା ଭାସା
 ଦୀପରୀର ସଙ୍କ୍ଷିତ ଶିଥାଓ ॥
 ଯଦି ହୁ ପୁରସ ହେ ଶିଯ
 ଦାଓ ଦାଓ ଜାଗାୟେ ଏ ପ୍ରାଣେ ॥
 ନବସ୍ଥ ବ୍ୟାକୁଳତା-ମାଥା
 ମରମେ ଶରମ ଅଭିମାନେ ॥

ନିବେଦନ

ଏସେହି ଆଜ ତୋମାର ଦ୍ଵାରେ
 ଏହି ନିବେଦନ କରିବାରେ
 ଲାଗାଓ ଘୋରେ ତୋମାର କୋନ କାଜେ
 ଯେନ ଏ ଦୀନ ପ୍ରାଣେର ପର
 ତୋମାର ବାଣୀର ଏକଟି ଆଖର
 ନିକଷେ ହେମରେଥାର ସମ ଦାଜେ ॥
 ଆମାର ଚୋଥେ ଅଞ୍ଚ ବରାୟ
 ବିନ୍ଦୁ ଭୂମି ବିଶାଳ ଧରାୟ
 ସରସ ହ'ଲେ ବରକ ଚୋଥେର ଜଳ ।
 ତବେ ଯେନ ମେ ସିଙ୍ଗନେ
 ନା ହ'କ ତରୁ ଶୁଦ୍ଧ ତୃଣେ
 ଧରେ ତୋମାର ଲୌଲାର ଫୁଲ ଓ ଫଳ ।
 ଏ ଦୀନ ଜୀବନ-ବୀଗାମ ପ୍ରଭୁ
 ହ'କ ନା କୀଣ ଶୁଦ୍ଧ ତବୁ
 ଏକଟି ଶୁର ବାଜାଓ ତୁମି ନାଥ ।
 ମରମ ଫେଟେ ଯାକ ଯଦି ଯାଯ୍
 ମେ ଶୁଦ୍ଧଥାନି ଝୁଟାତେ ତାଯ
 ସଇବ ଶତ କଠୋର କରାଯାତ ।

ভিস্কা।

দিক অস্তে দিবা অবসান

বিহগ গাহিছে কলম্বরে	বিদায়ের গান ॥
গোধুলি অঞ্চলে আবরিয়া	বরতহুখানি ।
লাজনক্ত লঘু পদক্ষেপে	আসে সজ্জারাণী ।
বিদায়ের ঘোন হাহাকার	ছড়ানো আকাশে ।
যেন ঘোন কলন স্পন্দন	উঠে দীর্ঘস্থাসে ॥
উদাস বিদায় অবসরে	পড়িতেছে মনে ।
দেবপূজা হয়নিক ঘোর	এই সারাদিনে ॥
যবে অক্ষণিয়-প্রাতে তব	আশিসের রাশি ।
ছাপাইয়া এ অধর তীর	দিল কত হাসি ॥
খুলি দৃঢ়ি নিমেষ দুয়ার	নয়নের আগে ।
কত নব সৌন্দর্যসজ্জার	উঠেছিল জেগে ॥

সাথে সাথে জেগেছিল মনে

দিতে হবে নৈবেত্ত আমার	তোমার চরণে ॥
মনে মনে জেগেছিল কত	পূজিব কি দিয়া ।
কোন সুরে গাব নিবেদন	গাব কি বলিয়া ॥
মাতৃশ্রেষ্ঠে উচ্ছল তরল	শিখটির মত ।
কুঠাহীন কঢ়ে জানাইব	নিবেদন শত ॥
কিথা নব শ্রিয়জন পাশে	বধুটির প্রায় ।
কুকু কঢ়ে সরম আবেশে	অশ্বুট ভাষায় ॥
হুকু দুকু কম্পিত হিয়ার	শত নিবেদন ।
পরশিবে শত কামনার	ও দুটি চরণ ॥

তুলিতেও গিয়াছিলু ফুল ।

কিঞ্চ সে যে বলেছিল ভুল,	ভুল, ওগো ভুল ॥
দেবতা-চরণে নিবেদিতা	দেবদাসী আমি ।
তুলো না তুলো না	এ পূজা ত লবেন না আমী
ফুলিয়াই এ মরমথানি	নিজে নিঙাড়িয়া ।
সৌরভের নৈবেত্ত সাজায়ে	দিছি নিবেদিয়া ॥
বিখদেব পদে বিলাইতে	ঘোর হর্ষরাশি ।
ভিধারীর মুখে তাই হের	ফুলিয়াছে হাসি ।
ভুলে গোছে অভাবের শত	বেদনা-বক্ষন ।

ভূলে গেছে হতাশার যত
দেবতার নৈবেষ্ট গ্রহণে
ফলে বীজে পূর্ণতা সম্ভাৱন।

মহম-ক্রমন।
আজি তারি বৰে।
পড়িতেছি কৰে।

হে দ্যুল রাজ অধিরাজ।

এ শৃঙ্গ জীবনপাত্ৰ মোৱ	পূৰ্ণ কৰ আজ।
ফিলাইয়া দিওনাক দীনে	দ্বাৰপ্রাণ্ত হ'তে।
এ আহুন যায় না কি পদে	মুক্ত দ্বাৰপথে।
সারাদিন কত পূজা তুমি	পেলে হে ঠাকুৱ।
এক পাত্ৰ স্থধা আৱ পাত্ৰে	বিষে ভৱপূৰ।
শৃঙ্গ এ জীবনপাত্ৰে মোৱ	ওগো দ্যুময়।
ভিক্ষা দাও ভিক্ষা দাও দেব	যাহা কিছু হয়।

* * *

দাও নয় বিষ মোৱে	অমৃত তোমাৰ র'ক।
তোমাৰ ধৰণীখানি	স্থধায় মধুৱ হ'ক।

তৃতীয় পত্ৰঃ মুঢ়বাণী

শারদোৎসব

শৱতেৱ সপ্তৰ্মী প্ৰভাতে	অভিনব আনন্দ উৎসব।
দঃঘোদৱ নশ্চপ্রায়	কঙালেৱ জাতি কৱে কল্পব।
শক্তি চাই শক্তি চাই;	এস শক্তি ধাৱায় ধাৱায়।
আনন্দেৱ অপূৰ্ব প্ৰাবন,	আছ কোথা শূৰ্যে কি তাৱায়।
অষ্টাব কল্পনা নব	অমৃতেৱ অস্ফুধি হইতে।
পাঞ্জল্যে উচ্ছুসিত	জীবনেৱ কঞ্জেল-সংগীতে।
এস এস মহাশক্তি	শিবময় শুভ নিৰমল।
মহাকাল ললাট হইতে	বিশুরিত প্ৰসৱ অনল।
এস আছ কোথায় কোথায়	স্ববিক্ষিপ্ত অণু ব্ৰেণ্য সনে।
এস আজ পুঁজীভূত হয়ে	মৃতপ্রায় জাতিৰ জীবনে।
কোন্ সে অৱগাতীত	অতীতেৱ তত সক্ৰিয়ে।
হিমাচল উপতাকা-ভূমে	নিপীড়িত দেবতামিলনে—
কেৱীভূতা বিশক্তি	অংশ দিল পূৰ্ণতাৱ থৰা।

ଦେଖ ଦିକ ସଙ୍କଟିଆରୀ ।	ଭୌମ ଭୌମ-ପ୍ରହରଣ୍ଟକରା ॥
ମହାଶକ୍ତି ଜାଗରଣେ	ଦେବତ୍ବେର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଆବାସ ।
ଦେଇ ଶକ୍ତି ଆବାହନେ	କକ୍ଷାଲେର କର୍ମ ଚିତ୍କାର ॥
ନହେ ଦେବତ୍ବେର ତରେ ମାନବତା	ଚାହି ଶୁଦ୍ଧ ଜୀବନ୍ତ ମାନବ ।
ଧଂସ ହବେ ଦଧୀଚିର ଜାତି	ଏକି ତବ ଧଂସେର ଉତ୍ସବ ॥
ଉତ୍ସବ ଏ ନୟ ଓରେ	ଆନନ୍ଦ ଏ ନୟ କତ୍ତୁ ନୟ ।
ଏ ଜାତୀୟ ଜୀବନେର	ଉଦ୍ବୋଧନେ ସାଧନ ସମସ୍ତ ।
ଦୃଢ଼ତାର ଶବାସନେ	ଆୟ ବ'ମ ଓରେ ଆଶ୍ରାମା ।
ଜାନେର ଥର୍ପରେ ଢାଳ	ମୋହେ ବଧି ଶୋଣିତେର ଧାରା ॥
ମହାଶକ୍ତି କର ଆବାହନ	ବ୍ରତଶେଷ ବିଜୟାର ଦିନେ ।
ସିଦ୍ଧିଲାଭ ହବେ ଓରେ	ଏକତାର ପ୍ରୀତିର ମିଳନେ ॥
ବିଜୟାୟ ନହେ ବିର୍ଜନ	ବ୍ରତ ଶୈଖେ ଯୋଗୀର ଉତ୍ସାନ ।
ଏସ ଶକ୍ତି ଏସ ସିଦ୍ଧି	ଏସ ଏସ ଏସ ଜାତିର କଲ୍ୟାନ ॥

(୧୭୩୦ । ଶାରୀଶ-ସମ୍ପଦୀ ।)

ମରଗୋଦ୍ଧାର

କେ ରେ ଯମ ଅନ୍ତରେ ।	
ଭୌମ ମଧୁରେ ଏ କୋନ୍ ହୁରେ	
ସା ଦେଇ ହନ୍ଦି-ଅନ୍ତରେ ।	
ନହେ ହାହାକାରେ ହା ହା କ'ରେ	
ବଢ଼େର ମତନ ପ୍ରାଣ ମାତେ ଓରେ	
ଭାଙ୍ଗିଆ ଆଗଳ	ପରଣେ ପାଗଳ
ସାବେ କୋଥା କୋନ୍ ପ୍ରାନ୍ତରେ	
ଏ ବଞ୍ଜିନ ବୁକେ କି ବିକଟ ନେଶା	
ମାୟା ହ'ଲ ଛାୟା ମୁଛେ ଗେଲ ଆଶା	
ଅୟତେ ଗରଳ	ଗରଲେ ଅୟତ
	ହ'ଲ କାର କୋନ୍ ମନ୍ତରେ ।
ହୁନ୍ଦର ଯାହା ଦେଇ ମୁଛେ ଦେଇରେ	
ନୟନ ବ୍ୟାକୁଳ ଭୌମଗେର ତରେ	
ଉକ୍ତା ପ୍ରପାତେ	ନିଷ୍ଠିରାଧାତେ
	ହୁନ୍ଦର ହ'କ ଅନ୍ତ ରେ ।

କତ ରାତ୍ର ରାଗ ଆହେ ବଳ ଫାଗେ
ଶୋଣିତେର ଚେହେ ରାତ୍ର କିବା ଲାଗେ
ଫେଲ ପିଚକାରି ନିଯେ ଆୟ ଛୁରି
ଉଲ୍ଲାସେ ପ୍ରାଣ ସନ୍ତରେ ॥

ନାହି ପ୍ରୋଜନ ଫୁଲେର ମାଲାୟ
କୋଥା ଅହି ଆୟ ଜଡାଇ ଗଲାୟ
ନହେ ଫୁଲବାସେ ଗରନେର ଖାନେ
ଭରେ ଦେ ବକ୍ଷକନ୍ଦରେ ॥

କୁଂସିତ ଆଲୋ ନିଭାରେ ନିଭାରେ
ଯତ୍ନ ନୟନ ସହିତେ ନା ପାରେ
ଏ ନେଶା ବିକଟ ହବେରେ ପ୍ରକଟ
ଉଂକଟତମ ଅଳ୍ପରେ ॥

ଅଞ୍ଜକାରେର ମାର୍ବ ହତେ କେବେ
ଡାକୁଛେ ଆମାୟ ଦେବେ ଛେଡେ ଦେବେ
ଯାଇ ଯାଇ ଯାଇ ଓହି ମେ ଯେ ଯାଯ
ଧରିତେ ହବେ ଓ ସ୍ଵନ୍ଦରେ ॥

ମୋହିନୀର ପାଛୁ ଶିବେର ମତନ
ତାଙ୍ଗବେ ମେତେ ଚଲେହେ ଭୌଷଣ
ଓହି ଓହି ମେ ଯେ ଓହି ହା ହା
ପେଯେଛି ବାହର ଅଳ୍ପରେ । *

* କୋମ ଆଜ୍ଞାହାତୀ ଯୁବକେର ମୃତ୍ୟୁ ।

ଉଂସବେର ବ୍ୟଥା

ଚନ୍ଦନ ଅଛଲେପନ ଯାଯୁ	ନୟନ ଜଳେ ମୁଛିଯା ।
ଗନ୍ଧ ଡାଳା ଧିନିତେ ତୁଳେ	ଉଠିଛେ କର କୀପିଯା ॥
ନୟନ ଛାଟି ଆପନା ହତେ	ଗଗନ ପାରେ ଚାହିଯା ।
ଶ୍ରୀଯ ଘରରେ କରନ ବାଧା	ଆନେ ଘରମେ ବହିଯା ॥
ଏକଟି ଜନ ବିହନେ ଆଜି	ମକଳ ଠେକେ ନୀରବହି ।
ହରବେ ବୀଳା ଗାହିଯା ଉଠେ	ଗାହେ କିନ୍ତୁ ପୂର୍ବୀ ।
ମାଧେର ଗାଛେ ମୁକୁଳ ନବ	କୋଥାର ଆଜି ବୋପିଲ ଯେ ।
ପାଥୀଟି ଆଜି ଗାହିଲ ଯଦି	ନାହିକ ଯେବା ପୁରିଲ ବେ ।
କେମନେ ଗାନ ହଇବେ ମାରା	କଷ କୀପେ ବୋଦନେ ବେ ।
ଅଧରେ ହାସି କେମନେ ମାଥି	ହାହ କୀପେ ବେଦନେ ବେ ॥ *

* କୋମ ବିବାହ-ଉଂସବେ ଶ୍ରୀପତ୍ରର ମୂରଖେ ।

ହାତଁରେ

ଗ’ଡ଼େ କୁଣ୍ଡେ ଭେତେ ଚୂରେ
ଆଜକେ ହେଠା କାଳକେ ମେଥା ।

ରେ ଅନୁତିର ସରମ ହୁଲାଲ
ମୁକ୍ତ ପାଖୀର ଓରେ କଳ-କଥା ॥

ଶିଶୁ ଯେମନ ହେଥାଯ ବୈଧେ ସର
ଭେତେ, ହେଥାଯ ଗଡ଼େ ନିରଞ୍ଜନ
ତେମନିତିର ବେଡ଼ାସ ଘୁରେ ତୋରା ।

ଆଜକେ ହେଠା କାଳକେ ମେଥା ।

ଶକ୍ତାବିହୀନ ମୁକ୍ତ ଆଧୀନ ପ୍ରାଣ
ମୃତ୍ୟୁନ୍ତ ଓରେ ସରଳତା ॥

ପାଖୀର ପାଳକ ଭୂଷଣଙ୍ଗଳି ନିଯେ
ଗାଛେର ପାତାର ଶଯା ବୈଧେ ନିଯେ ।

ପିଠି ବୈଧେ ଛୋଟ ଛେଲେ ମେଯେ
ଏଥାନ ଛେଡେ କାଳ ଚଲେଛିଲ ହୋଥା ।

ଲେଖା, ନଦୀର ଢେଉୟେର ଆଖରେ
(ଓରେ) ଅବିଆନ୍ତ ଗତିର ମଧୁର ଗାଧା ॥

ପନ୍ଦ୍ରାପେରଇ ମନ୍ତ୍ର ତୋଦେର ବୁକେ
ବିଧାତା କି ପାଠିରେହେନ ରେ ଏଁକେ
ବିଷୟେରଇ ନାଇକ ବ୍ୟାକୁଳତା

ପେଲେଓ ତାତେ ନାଇକ ମହତା
ଭାଙ୍ଗା ସରେ ଭାଙ୍ଗା ବୁକେ ଓହେ
ବ୍ୟଧୀଯ ଲେଖା ବୟେଛେ ମେ କଥା ।

ପୂର୍ଣ୍ଣନଦେଶ ପୂର୍ଣ୍ଣ ସାଧକ ଓରେ
ଅଭାବ ଦିଲେ ଭାବ ଭରେଛିଲ ସରେ
କୁଦ୍ରହାନେ ହସ ନା ସାଧନ ତାର
ତାଇ ବିଶ ଜୁଡ଼େ ଘୁରିଲ ଯେଥା ମେଥା

ପୂର୍ବବୀତେ ଗାଓଙ୍ଗା ଗାନେର ମାଝେ
କରଣ ମୁରେ ଓରେ କୋମଳ ବ୍ୟଥା ॥

ଅନୁତିରଇ ଓରେ ନୌରବ କବି—
ପରମହଂସ ତୋଗୀର ଅତୁଳ ଛବି—
ବସଳି ଯେଥା ତୋରାଇ ମେଥା ରାଜା—

ଧାରିସ ନା କ ବିଶେ କାରଓ କଥା ॥
ପୂର୍ଣ୍ଣାନନ୍ଦ ନୀରବ କବି
ମୁକ୍ତ ପାଥୀର କଠେ କଳ-କଥା ।

ଚୋଥେର ଜଳ

ବାରିଶନେ କ	ଆଜକେ ଓରେ	ଆମାର ଚୋଥେର ଜଳ ।
ବାରିସ ସଦି	ହୃଥେର ଛୁଥେ	ମୂଲ୍ୟ କି ତାର ବଳ ।
ଭୂମିର ପରେ	ପଡ଼ଲେ ବାରେ	ଶୁକିଯେ ଯାବି ତାପେ ।
ହାହତାପ ତୋର	ମିଲିଯେ ଥାବେ	ଶାର୍ଦ୍ଦ ହାଓଗାର ଦାପେ ॥
ହୃଥେର ଦିନେ	ବାରିସ ସଦି	ତାତେଇ କି ତୋର ଦାମ ?
ହାସିର ମାଝେ	କାହା ଯେବେ	ଚିର ଶ୍ରିମରାଣ ॥
ବରବି ସଦି	ବାରିସ ଦେଦିନ	ଯେଦିନ ବୁକେର ମାଝେ ।
ପରେର ହୃଥେ	ହୃଥେର କୌଟା	ଉଠିବେ ବୁକେ ବେଜେ ॥
ଲକ୍ଷ ଧାରାଯ	ବାରିଶ ଦେଦିନ	ତଥ୍ର ଜେନେର ପରେ ।
ବିଶପ୍ରେମେର	ଧାରା ମେ ଯେ	ଶୀତଳ କରବେ ତାରେ ॥
ଦେଖିବି ଦେଦିନ	ତୋର ଏ ଧାରାର	ଏକଟି ଫୋଟାର ଲାଗି
ନାରା ଜଗଂ	ଚାତକ ପାଥୀର	ମତନ ଆଛେ ଜାଗି ॥
ଏକ ଫେଟା ତାର	ପେଲେ ଜଗଂ	ଉଠିବେ ସରମ ହୟେ ।
ପରଶ କରି	ବହିବେ ବାତାସ	ଶୀତଳତା ଲାଗେ ।
ବୁବବି ଦେଦିନ	ଚୋଥେର ଜଳ ରେ	ମୂଲ୍ୟ ଯେ ତୋର କତ ।
ପ୍ରାଣେର ମାଝେ	ଭୃଷ୍ଟି ଅସୀମ	ଶାର୍ଦ୍ଦ ପଦେ ନତ ।

ମନ୍ଦ୍ୟାତାରା

ଏ ଯେ	ତୁଳ୍ସୀର ମୁଲେ ଜାଲୀ	ଛେଟ ମୃଦ୍ଦୀପାଟି ।
ଏ ଯେ	କିଶୋରୀର କପାଳେର	ସିନ୍ଦୁରେର ଟିପଟି ।
ଏ ଯେ	ଏ ଯେ ହୁଲ ଶୟନେ	ବର ବଧୁ ନୟନେ
ଏ ଯେ	ଭୃଷ୍ଟିର ଦୀତିର	ମୟୁମ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟି ।
ଏ ଯେ	ପ୍ରଭାତେ ଅଥୟ ଥସା	ଦାତା ଆଧି ଜଳ ।
ଏ ଯେ	ଚିନ୍ମବିରହୀ ବୁକେର	ଏ ଯେ ଭୃଷ୍ଟି ହୃଥେର
ଏ ଯେ	ହାହି-ରାଗୀ ମୁଖଥାନି	ଚିର ଉଚ୍ଚାର ।
ଏ ଯେ	ବିଶେର ହୃଥେ	ନିଃଥେର ବାଧାଟ ।
ଏ ଯେ	ଏ ଯେ ଭାଙ୍ଗ ଭାଙ୍ଗ ମୁର	କତ—ମୁଦୁର ମୁଦୁର
	ଶିକ୍ଷର ପ୍ରଥମ ଫୋଟା	ଆଧ ମା କଥାଟ ।

ଆଜ୍ଞଣ

ନୟି ପଦେ ହେ ଆଜ୍ଞଣ
ହେ ମହାନ ଦୟା କ୍ଷମା
ତୁମିଇ ସୁରୋଛ ବିଶେ
ରାଜ୍ୟପାଟ ନାଭନିକ
ସୌମ୍ୟ ମୂର୍ତ୍ତି ଜାନବୀର
ଶ୍ଵର୍ଣ୍ଣ ଫେଲେ ପର୍ଗ ନାଓ
ବିଶେର ମଙ୍ଗଳ ହେତୁ
ଭୋଗ ସ୍ଵର୍ଗ ବିନିମୟେ
ତୋମାରଇ ଶ୍ରୀମୁଖ ଉତ୍କ
ତୋମାର ଇଚ୍ଛାଇ ବିଶେ
ଧର୍ମ ତରେ ଧର୍ମ ଛିଁଡେ
ଶୋକେର କଟକ ଦିଯେ
ସକ୍ଷୟ କରନି କିଛୁ
କାଜ କର ତୁମି ଯେ ଗୋ
ତୋମାଦେଇ ଦେଓୟା ମନ୍ତ୍ର
ତୁମ ସମ ଅଭିମାନ
ଜାତି ନାହି ଧର୍ମ ନାହି
ମବାରେ ସମାନ କରି
ସମାଜେ ବିକ୍ରିତ ଅର୍ଥ
ଶୁଣ୍ୟ ମର୍ଯ୍ୟାନାର ତରେ
ତୋମରା ଯେ ବଳିଆଛ
ସର୍ବ ଧର୍ମ ସବ ଶାନ୍ତ
ଏକ ବସ୍ତ ଏକ ଧର୍ମ
ସେଇ ମତ ସବ ଧର୍ମ
ଅନ୍ତାୟ ଦେଖିତେ ନାର
ସକ୍ରିତ ଅନ୍ତାୟ ତରେ
ଦାଓ ଦାଓ ସେଇ ଧର୍ମ
ଶାନ୍ତିଲକ୍ଷ୍ୟବାର

କୋଟି ବାର ପଦେ କରି ନତି
ତାଗେ ଧର୍ମେ ଜୀବନ୍ତ ମୂରତି ।
ଭୋଗ ହତେ ତାଗେ ମଧୁ କତ ।
ଫେଲେ ଦେହ ଧୂଲିମୂଳି ମତ ॥
ପରିଧାନେ ସୁକ୍ଷେର ବାକଳ ।
ବୁଦ୍ଧି ସବେ ଏକ ଫଳାଫଳ ।
ଆନ୍ତରାଳି କର ଅନ୍ତିମାନ ।
ବିଶେ ବେଦ କରେଛ ପ୍ରଦାନ ॥
ଏହି ମହାବାଣୀ ହେ ଆଜ୍ଞଣ ।
ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ହ'କ ଭଗବନ୍ ॥
ହେ ଆଜ୍ଞଣ କରିଯାଇ ଦୂର ।
ତୋଳ ତୁମି ମାୟାର ଅଙ୍ଗୁର ॥
ନାହି ବିଶେ ନାହି କିଛୁ ନାହି ।
ଫଳ ସୁଧି ଗୋବିନ୍ଦେର ପାଯ ॥
କ୍ଷମାସମ ଧର୍ମ ନାହି ଆର
ତାଜିଆଇ କ୍ଷମା କରି ସାର ॥
ଭେଦଭେଦ ନାହି କିଛୁ ନାହି ।
ପ୍ରେସ ଧର୍ମେ ବେଶେଛ ମାଥାଯ ॥
ମେହି ଧର୍ମେ ଦିଲାହେ ଗୋ ବଲି ।
ସୁଣା କରି ସବେ ଦୂରେ ଠେଲି ॥
ବିଶେ ସବ ଏକ ଜାତି ପ୍ରାଣ ।
ଏକ ଏକ ଦର୍ପଣ ମମାନ ॥
ପ୍ରତିବିଷ କରିବେ ପ୍ରଦାନ ।
ଲକ୍ଷ୍ୟ—ଏକ ଦୈତ୍ୟର ଘାନ ॥
ଶାନ୍ତିର ବିଧାତା ଯେ ଗୋ ତୁମି ।
ନିଜେ ନିଜେ ଶାନ୍ତି ନେଇ ତୁମି ॥
ବଂଶଧର ମର୍ମେ ଆଜ ଗୀଥି ।
କୋଟିବାର ପଦେ କରି ନତି ॥

ତେଉ

ମଲାୟ ଦିତେହେ ଦୋଲ	ଉଜ୍ଜାନେତେ ଡଟିନୀୟ ।
ବସିକର ଉଚ୍ଛବନ	ଚଞ୍ଚଳ ନାଚେ ନୀର ॥
ମଧ୍ୟାଙ୍ଗଳି ଭାଙ୍ଗା ଭାଙ୍ଗା	ଶୋହାଗେର ଟାନେତେ ।
ଏ ଯେ—ଶରମେର କଷ୍ପନ	କିଶୋରୀର ଗାନେତେ
ପରୀଦେର ବାସରେ	ମତିବାଡ଼ ଲର୍ଥନ ।
ବଧୁର ଚକିତ ଆଖି	ଭେଦି ଅବଶ୍ୟନ୍ତନ ॥
ଶୁଦ୍ଧି—ଜୁଲତଳେ ରାଜବାଲା	କୋଟାଟି ଥୁଲିଯା ।
ଅପରକପ ଘପିଟିରେ	ଦେଖେ ଧ'ରେ ତୁଲିଯା ॥
ପ୍ରବାଲେର ଜାନଲାଘ	ରଥ ତାର ଠିକରେ ।
ଏସେ ପଢ଼େ ହୁନିଆୟ	ହାସେ ଚାରିଦିକ ବେ ॥
ଏ ଯେ—ପ୍ରିୟକର-ପରଶନେ	ନବବଧୁ-କଷ୍ପନ ।
• ସାଗର-ଆଲିଙ୍ଗନେ	ଡଟିନୀୟ ଶିହରଣ ॥

କାଙ୍ଗାଳ

ଓରେ ଦେଶେର ଗୋପନ ମରମ
ଓରେ ବାଧାର ହାଲି ।

ଶୀଥେର ପାକେର ଅନ୍ତଃପୁରେ
ଅରୁଣରାଙ୍ଗା ମର୍ଯ୍ୟ ଓରେ
ଶର୍ଷ ଯେ ଯେ ତାରଇ ଜୋରେ
ଉଠେ ଚିର ନିରୋଧି ॥

ଦେଶେର ଦୁଥେ କୌଦିଶ ତୋରାଇ
ଅପରାନେ କୁଦିଶ ତୋରାଇ
ନିରେ ଯତ ଆପନ ବାଜାଇ
ମର୍ଯ୍ୟେ ଯାସ ଭାସି ॥

ଚଷେ ମାଟି ବୟେ ହାଲ
ଚରିମେ ଏମେ ଗର୍ବର ପାଲ
ଦୁଥେର ବାଟି ଭାତେର ଥାଲ
ହିସ ଧନୀରେ ହାଲି ॥

ହର୍ଷିକେରଇ ବିକଟ ହାୟେ
 ବୁକ୍ଟା ଆପନ ଦିଲ ଆଗାମେ
 ଦେଶେର ଭାଗେ ଯାମ ବୀଚାୟେ
 କୃଧ୍ୟାମ ତାଦେର ତୁରି ॥
 ଇଟେ ବାନିଙ୍ଗେ ପାଥର କେଟେ
 ଧନୀରେ ଦିଲ ପ୍ରାସାଦ ବୈଟେ
 ପୁଡ଼ିଲ ଭିଜିଲ ମାଠେ ମାଠେ
 ଗାଛେର ତଳେ ବସି ॥
 ତୋରା ଯେ ତାଗ—ତାରା ଯେ ଭୋଗ
 ତାରା ଯେ ବିଲାସ—ତୋରା ଯେ ଯୋଗ
 ତୋରା ଯେ କର୍ମ—ତାରା ଯେ ଫଳ
 ତୋରା ବ୍ୟଥା—ତାରା ହାସି ॥
 ଶମାଜେର ଯେ ତୋରାଇ ଚରଣ
 ତୋରାଇ ଯେ ରେ କରିଲ ବହନ
 ତାରା ପରେ କ୍ଷର୍ଣ୍ଣବ୍ୟଥ
 ବାଜାୟ ଗରବ ବୀଶି ॥
 କାଟାର ଆହାତ ସହିଲ ତୋରା
 ବାଧାର ଝରେ ରକ୍ତଧାରା
 ତୈଲ ତାଦେର—ମାଥିଲ ଡୋରା
 ପଥେର ଧୂଲାରୀଶି ॥
 ଶମାଜଦେବେର ଭକ୍ତ ଆମି
 ଆୟ ରେ ଚରଣ ଆୟ ରେ ନାମି
 ମୃଦୁ ଆଧିର ଅଞ୍ଜଳେ
 ଯାକ ରେ ଧୂଲା ଭାସି ॥
 ଶମାଜ-ଶାନ୍ତି ବକ୍ତାତୟେ
 ନାରୀହୃଦ ଯେ ବେଢାର ସୁରେ
 ହେ ଦରିଜନାରାହୃଦ
 ଲକ୍ଷ ଏ ପୂଜା ହାସି ॥

ଖୋକାର ତ୍ୟାଗ

ମାଝେର ଆଚଳ
ଓ ବାଡ଼ିର ଖୋକା
ଖୋକାର କାହା
ମା ବୁଝି ଉହାର
ତୁହି ନୟ ଓର
ଥାଦୁ ବଲେ ଓରେ
ଡାକିଲାଅ କତ
ବଲେ, 'ଭାଇ, ମୋର
ଲୋକେ ବଲେ ଓର
ମା ଓର ତବେ କି
ତବେ କି ହବେ ମା
କୃଧାରୁ ସମୟ
ତୁହି ସହି ମା
ଭେବେ ବୁକ ମୋର
ଦେଖ ମା ଆସିଆ
ତୋରଙ୍ଗ ଚୋଥ ଠିକ
ତାର ଚେଯେ ତୁହି
ମୁଛିଆ ନଗନ
ମେ ମା ଓରେ କୋଲେ
ଦୂଜନେରହ ମା
ଦୂଜନେ ଆମରା
ବାଜିତେ ମୋରା
ଓର ଦିକେ ନୟ
ଜେକେ ଆନ ଓରେ

ଧରି ଖୋକା ବଲେ
ମା, ମା, ବ'ଲେ କେନ
ଦେଖେ ଯେ ଆମାର ଓ
ଗିଯେଛେ କୋଥାଓ ?
ମାକେ ଡେକେ ଆନ
କମ୍ପକ ଆଦର
'ଆୟ ଥେଲି' ବଲେ
ମା କେନ ଆସେ ନା ?
ମା ଗିଯେଛେ ଘରେ
ଆସିବେ ନା ଫିରେ
ଓର ମା କେ ହବେ ମା
ଥେତେ କେ ଦେବେ ମା
ଓର ମାର ମତ
କରିଛେ କେମନ
ଖୋକାର କାହା
ଜଳେ ଭରେ ଯାବେ
ନିଯେ ଆୟ ଓରେ
ଚୁମ୍ବିଆ ବଦନ
କୌଦିବ ନା ଆୟ
ହବି ତୁହି ନୟ
ଦୁଇ କୋଲେ ଶୁଯେ
ଦୁପାଶେ ଦୂଜନେ
ମୁଖ ଫିରେ ଶୁବି
ଆୟ ଦିବ ଓରେ

ବଲ ମା ଆମାର ବଲ ।
କୌଦିଛେ ଆମାର ବଲ ।
କୌଦିତେ ଇଛେ କରେ ।
କେନ ନା ଆସିଛେ ଫିରେ ।
ଏସେ ନେକ ଓରେ କୋଲେ ।
ଚୁମ୍ବୋ ଦିକ ଦୁଟି ଗାଲେ ।
କିଛୁତେ ଏଳ ନା ମାଥେ ।
କୋଥା ଗେଛେ କାଳ ରାତେ ?
ନେହାଏ ଅଭାଗା ଛେଲେ ।
ଆର କି ନେବେ ନା କୋଲେ ?
କେ ଥାବେ ଶତେକ ଚୁମ୍ବୋ ?
ରାତ୍ରେ ବଲିବେ ଘୁମୋ ?
ଚଲେ ଯାସ ଯୋରେ ଫେଲେ !
ଚୋଥ ଭରେ ଗେଛେ ଜଜେ ॥
ଖୋକାର ଶୁକନୋ ମୁଖ ।
ଦୁଃଖେ ଭାରିବେ ବୁକ ॥
ନେ ମା ଓରେ କୋଲେ ତୁଲେ ।
ବଲ ତୁହି ମୋର ଛେଲେ ॥
ସତି ରାଥି ମା ବଲେ ।
ଓ ନୟ ଧାକିବେ କୋଲେ ॥
ଯୁମାବ ନିତ୍ୟ ଶୀଖେ ।
ତୁହି ମା ଶୁଇବି ମାଝେ ॥
ତାତେ ନା କରିବ ରାଗ ।
ଆମାର ମାଝେର ଭାଗ ॥

ଆମାର ବଧ

ଶୈଶବ-ଶାଧ ତୁହି
କାହିନୀର କଷା ।
ଶବ୍ଦିକରା ହାଲି ଯାଏ
ଅତିକରା କାହା ॥

କତ—ହୁର୍ଗସ ଦୂର
କୋଥା ଶୁଣ୍ଡ ମେ ପୁର
ଦେଖାଇ ଘୁମିଲେ ଛଳି
ଢାଳି ରୂପବନ୍ଧା ॥

କୈଶ୍ଚାରେ ଶରମେଳ

তুলকায় গোপনৈ

Digitized by srujanika@gmail.com

শৈক্ষণিক পত্র

କର୍ତ୍ତା ଉଚ୍ଚଲିତ ସ୍ଵର

ପାଞ୍ଜ ବ୍ରାହ୍ମ ତୋରେ ଆଖି

সঞ্চার তপনে ॥

ଡୁଇଜଲ ଅଧ୍ୟାନ

ମାଥି ଛୁଟି ନୟାନେ ।

ଆবেশ্ব বিভোল হয়ে

ହେବୋଛ ଓ ବ୍ୟାନେ ॥

সেই—মলনের ক্ষণ

সে হে—রঙান ব্রহ্মন ॥

ଆବେଶେ ମରଜନ ପାତ୍ର

ପ୍ରକାଶନ କେନ୍ଦ୍ର

ଅମ୍ବାର ପାତ୍ର

ପ୍ରକାଶକ

१३८

ମୁଦ୍ରଣ

ଚିତ୍ର ମଧ୍ୟ ଗୀତ କୁଳ

এখনও সে তরুণ

ମରମେହ

ହରି ତୋର

କତ୍ରୁ

১৫

শুভেচ্ছা

ଆমি তোৱ শখু তে

କଥାର କଥାର ତୋର
 ମାନ ତାଇ କତ ନା ॥
 ଶ୍ରେଷ୍ଠ ତୋର କୁହୁରେ
 ହବାଲେର ପୋର ସେ ।
 ରୂପ ଭାଷା ନାଇ ଶୁଣୁ
 ବୁକେ ଧରା ଘାୟ ରେ ॥
 ମୋର ବୁକେ ରାଖି ମୁଖ
 ମୋରେ ଜାନାଇତେ ଦୁଖ
 ସାଧେ ବୁକ୍ ଫାଟେ ତରୁ
 କଥା ନା ଜୁଯାୟ ରେ ॥
 ମୁଖରା ମାରିକା ନୟ
 ନୟ ମୋର ପ୍ରିୟା ରେ ।
 ହଦୟ କାନନେ ଦେ ସେ
 ଗୋପନ ପାପିଯା ରେ ॥
 ଦେ ସେ ହଦୟେର ଶାନ୍ତି
 ଯମ ମରମେର କାନ୍ତି
 ବିଧାତାର ଦାନ ଦେ ସେ
 ଜୀବନେ ଅମିଯା ରେ ॥

ଆମାର ତୀର୍ଥ

ବିଶ ଜଗତେ	ଆମାର ତୀର୍ଥ	ମର୍ତ୍ତେଙ୍ଗୋଲକପୁରୀ
ଚିର ଅଭୁତିତା	ମହିମାନ୍ତିତା	ପୁଣ୍ୟତୀର୍ଥ ମରି ॥
ଦେବତା-ଚରଣ-	ବେଣୁକାର ଚେଯେ	ପୃତଃ ମହିମା ମାଥା ।
ଆମାର ଦେବତା	ପୂର୍ବପୁରୁଷ	ଚରଣ-ବେଣୁକା ଢାକା ॥
ବୁରୋରୁ ଚେଯେ	ଗରୀବନୀ ମୋର	ମାରୀରେ ମାରାଟି ମର୍ତ୍ତ ।
ଶ୍ରୀମତ ପତ୍ନୀ	ଅନ୍ତର୍ଭୂମି ଗୋ	ନିର୍ଖଳେ ଅତୁଳ ତୀର୍ଥ ॥
ସେଥା ନର-କୁପୀ	ସାଙ୍କାନ୍ତ ମୋର	ଦୈତ୍ୟ-ଦୈତ୍ୟ ।
ବିରାଜ କହେନ	ମେହି ମେ ତୀର୍ଥ	ମର୍ତ୍ତେ ଗୋଲକପୁରୀ
ଚିରନନ୍ଦନ	ବିଶ୍ଵାମିଧାୟ	ହଥେ ଅନ୍ତର୍ଭୂମି ।
ଆମାର କ୍ଷର୍ଗ	ଆମାର ଗୋଲକ	ବାର ବାର ତୋମା ନମି ॥
ବାରୋ ମାଲେ ସେଥା	ତେର ପାର୍ବତୀ	ଉଦ୍‌ସବ-ମୁଖରିତ ।
ପୁଣୋଙ୍କରେ	ଶ୍ରୀଇ ପରିବିତ	ନହେ କିଛି କଲୁବିତ ॥

ମଧୁ ଶ୍ଵରତେ	ଅଗକାଞ୍ଜୀ	ବିରାଜେନ ସରେ ସରେ ।
ପଣ୍ଡିବାସୀର	ସୁକତରା ପେଇ	ତଙ୍କି ଆହ୍ଲା ତରେ ॥
ବିଜୟାର ଦିନେ	ପ୍ରେମେର ସତ୍ତା	ପ୍ରେମେର ଜୋଯାର ତୁଳି ।
ସହାନ୍ ଆଶ୍ରେ	ପ୍ରେସାଲାପ କୋଥା	ଶତ୍ରୁ ମିଳ ତୁଳି ॥
କୋଜାଗରେ କୋଥା	ଆଗେ ମାରା ନିଶ୍ଚି	ସୃତ ଦୀପ ଜାଲି ସରେ ।
ଚକ୍ରଲା ମାର	ଅଚକ୍ରଲା କୁପା	ବିତରିତ ସରେ ସରେ ॥
କାହିଁ ଛାଡ଼ା ଯେଥେ	ଗାନ ନାହିଁ ଆର	ମାଠେ ସାଟେ କାହନାମ ।
ତିର କୋମଳ	ଶାମଲତା ସାଥେ	ବୁଝି ବିରାଜିତ ଶାମ ॥
ତିରମଳନ	ବିଆୟରାମ	ହୃଥେର ଜୟାତ୍ମ୍ରି ।
ଆମାର ତୌର୍ଥ	ଆମାର ଗୋଲକ	ବାର ବାର ତୋମା ନମି ॥
ପ୍ରକୃତି କୋଥାର	ଭାଗୀର ଥୁଲି	ରାଥେ ଶୋଭା ନିକେତନ ।
ମଞ୍ଜୁ କୁଞ୍ଜ	ନିର୍ବର୍ବ କତ	ପୁଣ୍ପିତ ଉପବନ ॥
ଶ୍ରୀ କାଶେର	ହିଙ୍ଗୋଲ ବସ	ନଦୀ ନୀର କ୍ଷୀର ଢାଳ୍ପା ।
ଶୋଭିତ ନବୀନ	ଧାନ୍ତାରୀରେ	ଶିଳିର ମୁକୁତା ମାଳା ॥
କଞ୍ଜତରା ବନ	ଦିଟିଭା ଜଳେ	ପାଟିଲୀ ଧେରାର ମୂରେ ।
ବିନ୍ଦ ପ୍ରଭାତ	ଶାନ୍ତ ପ୍ରଦୋଷ	ନିତି ନବ ରାପେ ହିମେ ॥
ଯେଥାର ଡୋପ୍ପ	ରମୟାରା କରେ	ଧୋତ ତୁଳନୀତଳେ ।
ମକଳ ମକ୍ଷା	ନତି କରେ ତାରା	ଦେବତାର ଦେଉଳେ ॥
ଅତିଥିରେ ଯେଥେ	ଭାବେ ନାରାଯଣ	ସଜ୍ଜେ ଆନେ ସରେ ।
ସୁକତରା କତ	ଦେବା କରେ ତୀର	ତୃଷ୍ଣି ତୁଟି ତରେ ॥
ସୁକତରା ମଧୁ	କୁଳବ୍ଧୁ ଯେଥା	ପୂର୍ଣ୍ଣ ଲକ୍ଷ୍ମୀରପା ।
ହାସିଯାଥା ମୁଖେ	ହଲ୍ଦେ ଶିରୁରେ	ଶୋଭାତେ ଯେ ଅପରକପା ॥
ଶିଶୁଦେର ଯେଥେ	ପ୍ରେସାର ଶିକ୍ଷା	ସମ୍ପଦବ ନାମ ।
ଦେବତାର ଭାତି	ଆଧ ମଧୁ ଘରେ	ବିଦେର ପ୍ରାଣରାମ ॥
ଆମାର ତୌର୍ଥ	ଧର୍ମ ଅର୍ଥ	କାମନା କାମ୍ୟ ତୁମି ।
ତୋମାରି ଚରଣେ	ମୋକ୍ଷ ମାଧ୍ୟାନ	ବାର ବାର ତୋମା ନମି ॥

ବୀରଫୁଲ ସାହିତ୍ୟକ ମନ୍ଦ୍ୟେଳନ

ମକଳ କରେ	ପରଚାନ୍ଦ	ପାଚକେର ଜେଳା	ଯାହାର ନାମ ।
ଦୀନତାର କ୍ରେଷ	ହୀମତାର କାଙ୍ଗୀ	ତୁମ୍ଭ ଧାନେର	ବିଧାତା ନାମ ॥
ତାହାରେ କିଛୁ	ହିଲ ଯେ କଥନ ଓ	କକ୍ଷାଲ ତାରା	ମହାରେ ।
ଶୋଭିତାନ	ତକ କୁତୁମ	ନିର୍ଦ୍ଦେଶିତ ପଦେ	ଦେବଦେଶ ।

ବିଖ୍ୟାତ କବେ	ବଳ କେ କରିବେ	ତୋରା କି କଥନ୍ତି	ତୁମିବେ ଶିର ।
ଯେତେ କି ପାରିବେ	ଯହାରୀନବେର	ମିଳିଲେ ମହାନ	ମାଗଇ ତୀର ॥
ମହା ହର୍ଷିଗେ	ତୁର୍ବ ନିନାଦେ	ବଳ କେ ତାଦେର	ବଲିଲା ଦିବେ ।
ପତ ଗୋରବ	ଦୌଷିତ୍ର ପାନେ	ଦେଖ ବେ ଅଳ୍ପ	ଚାହିଆ ମବେ ॥
କୁନ୍ତାମ ଅଜୟ	ଜଳଦ କଠେ	କନ୍ଧ ମରାମେ	ଆହାତ କରେ ।
ଚିର ଅନିନ୍ଦ୍ୟ	ଗୀତଗୋବିନ୍ଦ	ଏଦେଶେରାଇ ଦୀନ	ଶୋନ ନା ଓରେ ॥
ଓଇ କୁଳେ କୁଳେ	ଆହ୍ରାନ-ବାଣୀ	ଧରନିତ ରେ ଶୋନ	ବେଶ୍ୟ ତାନେ ।
ଆୟ ତୋରା ଛୁଟେ	ନହେକ ଉଚିତ	ଶୟନ ଅଳ୍ପେ	ଗୃହେର କୋଣେ ॥
ନାନ୍ଦୁରେର ଶାଠେ	ଧରନିତ ଏଥନ୍ତି	ଲାଲିତ ଧୂର୍ବ	ଶାମେର ନାମ ।
କାନମ ଭିତରେ	ପଶେ ନାକି ଓରେ	ଆକୁଳ କବେ ମା	ମରମ ପ୍ରାଣ ॥
ସଞ୍ଚାନ ସାର	ଜୟୀ ଜୟଦେବ	ପ୍ରେମ ଅବତାର	ଚଞ୍ଚିଦାମ ।
ମେ ଦେଶେର ଛେଲେ	ବରି ମବ ଭୁଲେ	ଏକି ତୋଦେର	ଦୀନାଭିଲାଷ ॥
ମଞ୍ଜଳ ଗୀତି	ଶୁଙ୍ଗରେ ସାର	ମେ ଜଗଦାନନ୍ଦ	ମୋଦେରାଇ ଭାଇ ।
ତାହାର ବୀଣାର	ଛେଡ଼ା ତାର କିରେ	ଜୋଡ଼ା ଦିତେ ଆଜ	କେହଇ ନାହିଁ ॥
ନବୀନେର ବାଣୀ	ପାଞ୍ଜାବ ବୀର	ପୁରୁଷ ଗଭୀର	ଶର୍ଵରେ ॥
ନାରିବି କି ଭାଇ	ଯିଲାଇତେ ଶୁର	ମେ ଗୀତି ତବେ	କି ନୀରବ ହବେ ॥
ନାରିବି କି ଓରେ	ମାଧ୍ୟା ଉଚ୍ଚ କରେ	ଶୁନାତେ ମେ ବାଣୀ	ସବାବ ପାଶେ ॥
ଯଦିଓ ଆୟରା	ଦୀନ ହୀନ ଆଜି	ନିୟାତି ଗତିର	ଭାଗ୍ୟବଶେ ॥
ତବୁଝ ଆୟରା	ଛିଲାଯ ମହାନ	ଆବାର ମହାନ	ହଟ୍ଟତେ ଚାଇ ।
ପତନ ହେଁଛେ	ଉତ୍ଥାନ ହବେ	ଶକ୍ତି ଗତିର	ଧାରା ସେ ତାଇ ॥
ନୀତପତନେର	ଶତ ଯତନେର	କତ ସାଥନେର	ଅୟୁତ ଦାନ ।
ନା ହ'କ ଅମର	ଅଜର ଓ କି ହାଯ	କରିତେ ନାରିଲ	ତୋଦେର ପ୍ରାଣ ।
ମହା ଗୋରବ	ଏକ ଚକ୍ରାବ	ନିଯାତି-ଚକ୍ରେ	ଯାବେ କି ଡୁବେ ।
ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ	ମନ୍ଦିରବାସୀ	ତୋରା କି ଅର୍ଜ	ବହିବି ତବେ ॥
ଶାହାର ରକ୍ତ	ମୃକ୍ତ କରିଲ	ପାଗ ହତେ ଦେଶ	ଫୁଟାଯେ ଆଖି ।
ଦେଶବାସୀ ତାର	ଶୁଧୁଇ ତୋଦେରି	ମୋହ ଅଙ୍ଗନ	କାଟିଲ ନା କି ॥
ତାର ତ୍ୟାଗ ଆଜି	କତ ଜାଗରଣେ	ଭିନ୍ନ ଧାରାର	ଆଗାମ ଶାଢା ।
ତାରାଇ ଦେଶବାସୀ	ଦାବି ଶୁଧୁ ସମି	ଦୀନ ତାବେ ଚେଲେ	ପର୍ମପାରା ॥
ଓରେ ଓ ପତିତ	ଅତୀତେର ସାଥେ	ଜୀବନ ଶ୍ଵର	ଦେ ବେ ଜୋଡ଼ା ।
ନନ୍ଦୁବା ଆଜ୍ଞା-	ବିଶ୍ଵତ ଜାତି-	ବିଶ୍ଵତ ନୀରେ	ତୁବିବି ତୋରା ।

१०४

ଦିକରେଥା ପାର	ବିରିଛେ ଆଧାର
ଆକାଶେ ହୁଟିଛେ ତାରା ।	
ଅବସାନ ଭରା	ମୁଖରା ଏ ଧରା
ସ୍ଵଜ ଗଡ଼ିର ଧାରା ॥	
ଆକାଶେ ଶୁଣ	ଗଙ୍ଗାର ରେଖା
ତଳେ ଦଲେ ଦଲେ ଚଲେଛେ ବଲାକ୍ଷ ।	
ଯେନ ତାଟିର	ଚଞ୍ଚଳ ନୀର
ଖୋଲାଯେ ଆପନ ହାରା ।	
ଜଳତରଙ୍ଗେ	କରେ ମାତାମାତି
ଭରେ ଲାସେ ଜଳ ଫିରିଛେ ଘୁର୍ବତୀ ।	
ମିଳାଯେ ଆଲୋକ	ମାରାଟି ଭୂଲୋକ
ରୌନ ବାଧାଯେ ଶାରା ॥	
ଶାରା ଦିନବେଳା	ମରନେର ଖେଳା
ଖେଳିଯା ଶିକାରୀ ଫିରେ ।	
କୁନ୍ଦ ମେ ନେଶା	ହେଁହେ ବିବଶା
ଚରଣ ଚଲିଛେ ଧୀରେ ॥	
ଦ୍ୱାରେ ଧରୁକୁ	ପୃଷ୍ଠେ ତୁମୀରେ
ଧରିଯାଛେ ଦୃଢ଼ ପାଖୀ କଯାଟିରେ ।	
କ୍ରୋଧ କୋଥାଯ	କାଦିତେଛେ ହାର
କୋନ ତମସାର ତୀରେ ॥	
ତମଛାଯା ତଳେ	ଗ୍ରାମ ହତେ ଦୂରେ
ପଶିଯା ଆପନ କୁନ୍ଦ କୁଟିରେ ।	
ପୃଷ୍ଠାନ୍ତରେ	ଧରୁ ତୁମ ସନେ
ଫେଲେ ପାଖୀ କଯାଟିରେ ॥	
ଏଥନ୍ତ ଏକଟି	ଆହତ ପକ୍ଷୀ
ବାଧାଯେ ଚଞ୍ଚୁ ମେଲେ ।	
ରୌନ ଭାବାର	କାରେ ଡାକେ ହା
କାହାରେ ଏସେହେ ଫେଲେ ॥	
ପାଖୀ ତୁଲେ ନିତେ	ବ୍ୟାଧେର ରମ୍ଭି
ଶିହରିଯା ଆଖି ମୁଦିଲ ଅଭିନି ।	
ଏକି ଅକର୍ଷଣ	ବେଦନା କାରଣ
ଉଠିଛେ ମସମ ଟେଲେ ।	

পরম কষ্টে	কহিল শিকারী,
নিয়ে আয় দ্বাৰা রক্ষন সাবি ।	
পাৰ্থী শয়ে নারী	গেল তাড়াতাড়ি
কথিতে নয়নজলে ॥	
আন সাবি ফিরে	এল বাধ দৱে
কুধার পীড়নে সারা ।	
কহে নিয়ে আয়	কাল বয়ে যাই
তথাপি মাহিক সাড়া ॥	
ধৌৰে যায় কাল	পলে অচূপলে
দণ্ড প্ৰহৃত কুমে গেল চলে ।	
দারুণ কুধায়	গৃহপানে ধায়
ক্রোধে আংশনেৰ পাৰা ॥	
একি দেখে ব্যাধি	হয় নাই পাক
ভূমিতলে নারী বসি নিৰীক ।	
আহত সে পাণী	বুকে চাপি রাখি
নয়নে বহিছে ধাৰা ॥	
আহতেও মৰি	বৃষি কৰণায়
ভয়েছে হৃদয় কানায় কানায় ।	
বুকে রাখি মৃথ	ভূলায়েছে দুখ
শাস্ত নয়নতাৰা ॥	
একি হল আজ	বাধেৰ হৃদয়
কাদে কেন হায় সে যে রে নিদয় ।	
বক্তব্যণ	কঠোৱ নয়ন
কেন ঝাঁথি জলে ভয়া ॥	
শিলা ফাটি এ যে	বহে নিষ্কাৰ
নারী-নয়নেৰ ধাৰা ঘৰ ঘৰ ।	
বাধিত আধিৰ	যাতনাৰ নীৱ
ৰচিল তিবেৰী ধাৰা ॥	

ଶୀତଳ ପ୍ରଭାତ

ମେହ ଛାଓରୀ	ଏହି ଶୀତରେ ପ୍ରଭାତେ
ଆଦିର ଆଗେ	ପୁଲକେ ଜାଗେ
ମଧୁର ଶୋଭାତେ ।	
ପ୍ରଭାତ ଆଲୋ ପିଙ୍କ ଛାଇର ଭାବେ	
ପଡ଼ଇଁ ଲୁଟେ ରେହ କୋମଳ ଧାରେ	
ଯେନ ଗଣିତ ସୋନା	ତରଳ ଧାରେ
ମାଥା ସବାତେ ॥	
ଶାଗର ଛେଟା	କୋନ୍ ମାଣିକ୍ଷେ
ମଧୁର ପରଶେ ।	
ପୂର୍ଣ୍ଣତା ଆଜ	ଦିଲ ଧାଇ
ଧରାର ଉରବେ ॥	
ଦେ ବାଣୀ ଓଇ ଦେଖା ପାତାର ପଟେ	
ଶୀରେ ଭାବେ ନୋଓରୀ ଧାନେ ମାଠେ	
ଚାଓଯାର କଥା	ନୀରବ ଆଦି
ପାଓଯାର ହରବେ ॥	
କୋନ୍ ବୃଦ୍ଧର	କୋନ୍ ବିରାମ
ମଧୁର ହାସି ଏ ।	
ନିରାଗେନାହେ	ବୀଗାର ବାର୍ଦ୍ଦା
ଆସଇଁ ଭାସିଲେ ।	
ଏ କୋନ୍ ସ୍ଥୁର ସକଳ ସ୍ଥୁର-ହରା	
ପୂର୍ଣ୍ଣ କରେ ଦିଲ ଆମାର ଧରା	
ଆପନି ଝରେ	ପରେର ଅତି
ମଧୁର ହାସିଲେ ॥	

ମାଳ ଭାଷାଶ୍ରୀ

এগার মাস	শুভিরে গোল	শেষ মাসে যে	সাল তামামী ।
কাঠের গোরো	ফেল বে খুলে	নকল দেকি	যাবে দামী ॥
ও সবে আর	চলবে নাক	বুটো নকল	কেউ নেবে না ।
বুটো দেকিয়	ফেরিঞ্জালা	এমনগে আর	ঠাই হবে না ॥

ଆଲୋକେ ଏକ	ମତା ତେବେ	ଅନ୍ଧକାରେ	ଦିଲମେ ଠେଲେ ।
ପାରିସ କିରେ	ମୁହଁତେ ତାରେ	ବିଶ୍ଵ ଜୁଡ଼େ	ଆଞ୍ଚଳ ଜେଲେ ॥
ଧନୀର ପାଯେ	ଦିଲମେ ରେ ତେଗ	ଦିନ-ଛନ୍ତିଯାର	ମାଗିକ ତେବେ ।
ଦୀନେର ନାଥ	ଶ୍ରେ ଦିଲେ	ଧମୀର ଅଥ	କି ହୁ ତବେ ॥
ଦୀନ ସଦି ଯାଇ	ଶୋପ ପେଯେ ହାଯ୍	ମବାଇ ତବେ	ରାଇଲ ଧନୀ ।
କେ ଚରାବେ	ଗରମ ପାଣ୍ଟ	ଯୋଗାଇତେ	ଛାନାନନୀ ॥
ରଙ୍ଗେ କାଦେଇ	ବିଲାଶିତାର	ଶେଷ-ସୁଗନ୍ଧ	ବାଣିଯେ ଦେବେ ।
ଚଲବେ ନା ଆର	ଦୀନେ ସ୍ଥଣ୍ଠା	ବକ୍ଷେ ତାଦେର	ନିତେ ହବେ ।
ବାଯନ୍ ଡୁମି	ସିଟିକେ ନା ନାକ	ଛୋଟ ଜାତେର	ଗଢ଼ ପେଲେ ।
(ସଦି) ପରିବ୍ରତା	କରବେ ଜାହିର	କରବେ ମିନାନ	ତାଦେର ଛୁଟ୍ଟେ ॥
ତାହଲେ ହାଯ୍	ଜନେଇ ତୁବେ	ଶରତେ ତୋମାଯ୍	ହବେ ଏବାର ।
ତୋମାର ସରେ	ଆମରେ ତାରା	ବେଦ-ଅଧିକାର	ଛାଡ଼ବେ ନା ଆର ॥
ଛିଲେ ମହ୍ୟ	ଚାପ ଗୋ ସଦି	ଥାକତେ ମହ୍ୟ	ବଳ ଏବାର ।
ଯୋଗ୍ୟ ତଥନ	ହୃଦ୍ୟିନିକ ତାଇ	ପାଓନିକ ତାଇ	ଏ ଅଧିକାର ॥
ଏମେହ ଆଜ	ଯୋଗ୍ୟ ହେୟ	ରାଜୀଓ ମୋରା	ଫିରିଯେ ଦିତେ ।
ତା ହଲେ ଭାଇ	ଥାକବେ ବଡ଼	ଶୁରମ ଦାବି	ନାରବେ ନିତେ ॥
ଯାର ଯା ଦେନା	ଯିଟିଯେ ଦେ ନା	ବର୍ଷ ନା ହସେ	ଦୀନ ଆଶମୀ ।
ପାଞ୍ଚାମା ନିଜେର	ଛାଡ଼ବେ ନା କେଉ	ଶାଲତାମାୟୀ	ଶାଲତାମାୟୀ ॥
ତାମାଦି ସା	ଫେଲେ ଦେ ରେ	ଶାଲତାମାୟୀ	ଶାଲତାମାୟୀ ।
ବର୍ଜ ସରେ	ଝର୍ଦ୍ଦ ହାଶ୍ୟାଯ୍	କଲମ ପେଶା	ହୀନ ଗୋଲାମୀ ॥
ଗୋଲାମୀ ସୁଗ	ତାମାଦି ଯେ	ଗୋଲାମୀ ଆର	ଚଲବେ ନା ରେ ।
ଆପନା ହତେ	ବାଂଗାଦେଶେର	ଲୋନାର ମାଟି	କଲବେ ନା ରେ ।
ମେଲାମୀ ଦିଯେ	ଦୀନଗୋଲାମୀ	ଆଲିନ୍ସ୍ ନେ ଆର	ମରଖ ଜେକେ ।
ଖାଡ଼ୀ ହେୟେ	ଦୀଡ଼ା ଓରେ	ଗୋଲାମୀତେ	ମେଲାମୀ ହୁକେ ।
ଦେଖ ରେ ଫିରେ	ଫାଟ ଧରେଛେ	କାଟ ହେୟେଛେ	ଲୋନାର ମାଟି ।
ହଲେ ଘଟା	ମୋନାର ସୀତା	ଲେ ଫାଟେ ସାର	ପାତାଳ ବାଟି ॥
ଆର ରେ ଫିରେ	ଲାଙ୍ଘନ ଧରେ	ମୁକ୍ତ ଥାଧୀନ	ଜୀବନ ନିଜେ ।
ମାତ୍ରେ ତୋରା	ଥାକ ରେ ବୈଚେ	ମାତ୍ରେରଇ	ମତନ ହେୟେ ।
କରତେ ମେଲାମ	କରିନ୍ ନେ ଭାଇ	ମର୍ ସ୍ଥଣ୍ଠ୍ୟ	ହୀନ ଗୋଲାମୀ ।
ଗୋଲାମୀ ସୁଗ	ତାମାଦି ରେ	ଶାଲତାମାୟୀ	ଶାଲତାମାୟୀ ॥

Digitized by srujanika@gmail.com

ଶ୍ରୀତେବ ପ୍ରଭାତେ

যেব ছাওয়া এই শীতের প্রভাতে
 আধির আগে পুলকে জাগে
 মধুর শোভাতে ।
 প্রভাত আলো পিঙ্গ ছায়ার ভাবে
 পড়ছে লুটে ক্ষেহ কোমল ধারে
 যেন গলিত সোনা তরঙ্গ ধারে
 মাথা সবাতে ॥
 সাগর ছেচা কোন্ মাণিকের
 মধুর পরশে ।
 পূর্ণতা আজ দিল ধূরা
 ধূরার উরবে ॥
 সে বাণী শুই সেখা পাতার পটে
 শীবের ভাবে নোওয়া ধানে হাঠে
 চাওয়ার কথা নীরব আজি
 পাওয়ার হরবে ॥
 কোন্ বৃক্ষের কোন্ বিলাসীর
 মধুর হাসি এ ।
 নির্বাণেরই বীণার বাণী
 আসছে ভাসিয়ে ।
 এ কোন্ স্থুতা সকল স্থুতা-হস্তা
 পূর্ণ করে দিল আমার ধূরা
 আপনি কাবে পরের তরে
 মধুর হাসিয়ে ॥

ମାତ୍ରମାତ୍ର

ଫୁରିଯେ ଗେଲ	ଶେଷ ମାସେ ସେ	ସାପ ଡାମାଯୀ ।
ଫେଲ ବେ ଖୁଲେ	ନକଳ ଯେକି	ଧାବେ ଦାମୀ ॥
ଚଲେ ନାକ	ଝୁଟୋ ନକଳ	କେଉଁ ମେବେ ନା ।
ଫେରିଓହାଳା	ଏସୁଗେ ଆର	ଠାଇ ହବେ ନା ॥

ଶିଳ୍ପକାରୀ

ଆଲୋକେ ଏକ	ମତା ଭେବେ	ଅନ୍ଧକାରେ	
ପାରିସ କିମେ	ଶୁଭତେ ତାରେ	ବିଷ ଛୁଡ଼େ	ଜାଗ୍ରତ୍ତାରେ ।
ଧନୀର ପାହେ	ଦିନ୍ମେ ରେ ତେବେ	ଦିନ-ହନ୍ତିଆର	ମାଲିକ ଭେବେ ।
ଦୀନେର ନାମ	ଗୁଛ ଦିଲେ	ଧନୀର ଅର୍ଥ	କି ହୁ ତବେ ॥
ଦୀନ ସଦି ଘାୟ	ଲୋପ ପେଯେ ହାୟ	ମବାଇ ତବେ	ରଇଲ ଧନୀ ।
କେ ଚରାସେ	ଗରୁର ପାଳ	ଯୋଗାଟିତେ	ଛାନାନନ୍ଦୀ ॥
ରଙ୍ଗେ କାଦେର	ବିଲାସିତାର	ଓଷ୍ଟ-ୟୁଗଳ	ବାଣିଯେ ଦେବେ ।
ଚଲବେ ନା ଆର	ଦୀନେ ସ୍ଥଣ୍ଠା	ଦକ୍ଷେ ତାଦେର	ନିତେ ହେ ॥
ବାମୁନ ତୃତ୍ତି	ପିଟିକୋ ନା ନାକ	ଛୋଟ ଜାତେର	ଗନ୍ଧ ପେଲେ ।
(ସଦି) ପରିବ୍ରତା	କରବେ ଜାହିର	କରବେ ଶିଳାନ	ତାଦେର ଛୁଲେ ॥
ତାହଲେ ହୟ	ଜନେଇ ଡୁବେ	ମରତେ ତୋମାୟ	ହେ ଏବାର ।
ତୋମାର ସରେ	ଆସଛେ ତାରା	ବେଦ-ଅଧିକାର	ଛାଡ଼ବେ ନା ଆର ॥
ଛିଲେ ମହେ	ଚାନ୍ଦ ଗୋ ସଦି	ଥାକତେ ମହେ	ବଳ ଏବାର ।
ଯୋଗ୍ୟ ତେଖନ	ହେଣିକ ତାଇ	ପାଞ୍ଚନିକ ଭାଇ	ଏ ଅଧିକାର ॥
ଏମେଛ ଆଜ	ଯୋଗ୍ୟ ହୟେ	ରାଜୀଓ ମୋରା	ଫିରିଯେ ଦିତେ ।
ତା ହଲେ ଭାଇ	ଥାକବେ ସଡି	ଗୁରୁର ଦାବି	ନାରବେ ନିତେ ॥
ଯାର ଯା ଦେବା	ମିଟିୟେ ଦେ ନା	ର'ମ୍ ନା ହୟେ	ଦୀନ ଆସାମୀ ।
ପାଞ୍ଚନା ନିଜେର	ଛାଡ଼ବେ ନା କେଉ	ମାଲତାମାମୀ	ମାଲତାମାମୀ ॥
ତାମାଦି ଯା	ଫେଲେ ଦେ ରେ	ମାଲତାମାମୀ	ମାଲତାମାମୀ ।
ବନ୍ଧ ସରେ	କୁନ୍ଦ ହାତୋୟ	କଳମ ପେଶା	ହୀନ ଗୋଲାମୀ ॥
ଗୋଲାମୀ ସୁଗ	ତାମାଦି ଯେ	ଗୋଲାମୀ ଆର	ଚଲବେ ନା ରେ ।
ଆପନା ହତେ	ବାଂଲାଦେଶେର	ମୋନାର ମାଟି	ଫଲବେ ନା ରେ ॥
ମେଗାମୀ ଦିଯେ	ଦୀନଗୋଲାମୀ	ଆନିମ୍ ନେ ଆର	ମରଣ ଭେକେ ।
ଥାଡ଼ା ହୟେ	ଦୀଡା ସରେ	ଗୋଲାମୀତେ	ମେଲାମ ଟୁକେ ॥
ଦେଖ ରେ ଫିରେ	କାଟ ଧରେଛେ	କାଟ ହୟେଛେ	ମୋନାର ମାଟି ॥
ହଲେ ଓଢ଼ା	ମୋନାର ସୀତା	ମେ ଫାଟେ ଯାୟ	ପାତାଳ ବାଟି ॥
ଆୟ ରେ ଫିରେ	ଶାଙ୍କଳ ଧରେ	ମୁକ୍ତ ସ୍ଵାଧିନ	ଜୀବନ ନିଯେ ।
ମାହୁସ ତୋରା	ଧାକ ରେ ବୈଚେ	ମାହୁସେଇ	ମତନ ହୟେ ॥
କରତେ ମେଲାମ	କରିମ୍ ନେ ଭାଇ	ମର୍ ସ୍ଥଣ୍ଠା	ହୀନ ଗୋଲାମୀ ।
ଗୋଲାମୀ ସୁଗ	ତାମାଦି ରେ	ମାଲତାମାମୀ	ମାଲତାମାମୀ ॥